

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 766.

CHICAGO, ILL., 18. maja (May 18th), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravništvo (Office) 3659 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Dva koraka naprej --- enega nazaj.

Milijone ljudi je razočaranih. Milijoni so nezadovoljni z razmerami kakršne so. Stotisoči kritizirajo in kritizirajo, navajajo hibe današnje družbe, razkrivajo pobo, toda zdravil za odpravo hib in gnilobe ne najdejo.

Mnogi so pričakovali čudežev od washingtonske razborovitvene konference. Drugi upajo, da pride rešitev iz Genove, kjer so na konferenci zastopane razun delinjenih držav skoro vse druge važnejše države.

Socialisti se ne udajajo iluzijam. Oni vedo, da spremembe — temeljite spremembe družabnega reda se približajo čez noč. Razmere se spreminjajo sporedno z dnevnim spreminjanjem ljudi vseh narodov v vseh deželah.

So drugi, zelo veliko je takih ljudi, ki so bili do sedaj časa indiferentni, pa so, bodisi vsled mizerije ali drugih nadlog, postali nezadovoljni do skrajnosti, pridružili so se eni ali drugi frakciji v uporniškemu gibanju in zahtevajo, da morajo na svetu že jutri zavladati drugačne razmere. To zahtevajo zaradi sebe, radi svojega egoizma — in ne zato, ker so postali socialisti, ker socializma ne poznajo taki ljudje in ga še dolgo ne bodo. Socializma se je treba učiti; in razumeti ga se treba.

Včeraj so bili morda še v taboru nazadnjaštva, včeraj so hura vladarjem in se pokoravali finančnim močim; hodili so v procesijah, molili, in zaničevali vsakega, ki so se davno pred njimi borili za višje ideje, in družbo pravičnosti in za blagostanje vseh ljudi. Takih nezrelih, skrajno nezadovoljnih ljudi, so po večini sestavljene razne ekstremistične frakcije, ki hočejo spremembe čez noč, ki pa se nikdar ne dogode.

Socializem pride — so mislili nekateri — v enem dnevu, v tleh. Ni prišel, in sledilo je razočaranje, kakor vselej, kadar stavijo čezmerne upe ljudje, ki ne znajo razumno misliti. Takih ljudi je mnogo na svetu. Danes se navdušujejo za patriotizem, za vladarje in povečanje držav, v katerih prebivajo. Mrze družbe in smešijo svoje sosede v tujih deželah. "Mi smo mi, in kdo je več!" Gospodarji vladajo tako maso, da se ni zrela, da bi se sama vladala.

Meje imamo, carine, trgovske pogodbe, potne liste in lističe druge stvari omejujejo ljudstvo ene dežele od ljudstva druge dežele. Bogastva imamo, ki še niso v posesti ljudstva, razun morda deloma v Rusiji, toda tudi po ruskih naravnih zakladih segajo grabežljive roke posedujočega razreda. Ekonomska evolucija je taka, ki jo narodi kot celote še ne razumejo. Razumejo jo le posedujoči sloji, ki stoje nad masami, ker so v stik z višji nad masami. Njihovi boji proti socializmu so vsled tega razumljivi.

V Genovi zborujejo državniki, da rešijo svet, v prvi stvari Evropo, pred ekonomskim propadom. Vojna, ki bi bila nemogoča, ako bi jo ljudstvo vseh dežel zna-

lo preprečiti, je razorala obstoječo ekonomsko strukturo. Kapitalistične vlade, ki so med vojno rušile druga druga, so spoznale, da odvisi blagostanje vsega človeštva, mir in red, le od kooperacije dežele z deželo. Počasi se sporazumevajo državniki stare civilizarije, sloneče na privatni lastnini. Privatna lastnina, meje, koncesije, to so v Genovi in povsod drugod najvažnejša vprašanja. Dobrobit ljudstva je postranska stvar. Kdo bo izkoriščal ruske oljne vrelce na Kavkazu, to pa ni postranska stvar. Volja ljudstva, kam hoče pripadati, se ne vpošteva. Imperializem kraljuje.

Vedno ne bo tako. Niti ni bilo vedno tako kakor je danes. V prošlosti je bilo v mnogih ozirih slabše, kajti nekoliko smo v par tisoč letih vendar napredovali, toda ne mnogo.

Prišel bo čas, ne nenadoma, kakor pričakujejo ekstremisti, ko bodo narodi živeli v najboljših prijeteljskih odnošajih. Prihaja doba, ko bo dežela kooperirala z deželo v dobrobit ljudstva ne samo ene dežele ampak vseh dežel. Prihaja doba, ko se spori, ki se bodo še dolgo pojavljali, ne bodo reševali z orožjem. Arma-de in vojne mornarice bodo postale stvar preteklosti, predmet zgodovine. To se še ne dogodi v tej generaciji niti ne v drugi generaciji. Tako hitro za družbo bodočnosti ne dozorevamo.

Polagoma, v kolikor napreduje izobrazba mas, prihaja doba, ko bo javno mnenje resnično kontroliralo javne institucije, urade, vlade in splošno gospodarstvo. Po malem bodo izginjali razredi. Posedujoči razred postaja čimmanjši, ker se bogastvo sveta koncentrira v rokah proporcionalno vedno manjšega števila ljudi. Produkcija se bolj in bolj centralizira in s tem postaja razvojno zrelejša za socializacijo, za kolektivno posesti.

Oderuštvu in najbujnejših formah cvete kakor že dolgo ne, toda zmerom ne bo. Počasi prihaja doba, ko bo profitarstvo izginilo. Socialni instinkt človeka je šele v razvoju. Danes veruje človek še v egoizem, v sebičnost in če se more okoristiti na račun drugih, ne prezira priložnosti. Tak je današnji svet — nekoliko boljši kakor je bil; in generacijo za generacijo postaja boljši.

V prošlosti — in še tudi sedaj — se človeštvo deli v brezpravno maso, v drhal na eni strani in v plavo ter denarno aristokracijo na drugi. Mase so ignorantne in v prošlosti so potrebovale vladarjev. Danes so že iz poveljev in se skušajo v eni ali drugi deželi že same vladati. Uče se, kakor otrok, ki shodi. Omahujejo, padajo, zagazijo v luže in blato, toda prihajajo na gladko cesto in njihova hoja postaja pokončnejša, ponosnejša in sigurnejša.

Nezadovoljnost z razmerami kakor so je en pogoj napredka. Drugi, najvažnejši pogoj je izobrazba. Brez te tudi nezadovoljnost ničesar ne pomeni. Kajti mase so bile več ali manj vedno nezadovoljne in ved-

no so se upirale. Pri svojih naporih za osvoboditev so dosegle samo toliko, v kolikor je dovoljevalo njihovo znanje; samo toliko, kolikor so bile sposobne doseči.

Meje bodo izginile, profitarstvo bo iztrebljeno, vojen ne bo več, kooperacija zavlada, toda vse to šele tedaj, kadar bo človeštvo zrelo za tako družbo. Danes še ni. Sovražnik napredka ni v monarhijah, ne v velekapitalskih in ne v profitarjih. Sovražnik napredku je v ignoranci med masami vseh narodov. Težko je ljudstvu dopovedati to resnico. Ne razume jo, zato so vojne še vedno mogoče in se bodo dogajale.

Človek se silno počasi uči. Velika večina ljudi danes ni sposobna pojmiti napak gospodarske uredbe družabnega sistema. Človek je sebični tvor, ki danes pozna v prvi vrsti le sebe. V prošlosti je bil še slabši. Izboljšava se, vsposoblja se za kooperacijo. Mnogo ložje je danes uspeti posamezniku, kakor pa takim skupinam ljudi, ki grade svoja podjetja, institucije, kulturne ustanove itd., na podlagi medsebojnega sodelovanja. To ni nova resnica. Vsi, ki skušajo graditi družbo na temelju kooperacije, imajo svoje izkušnje, ki niso prijetne. Doseženi uspehi so plačani z žrtvami in napori, ki bodo poplačani šele bodočim rodovom.

Človeštvo napreduje. V blazni gonji za bogastvi na račun drugih, skozi mlake krvi, preko milijonov in milijonov, ki so poginili vsled sebičnosti, ki je vsesana človeku, gremo naprej.

Še imamo milionske armade. Še se tepemo za naravna bogastva v domačih in tujih deželah. Še premikamo meje neglede ali je to prizadetemu prebivalstvu prav ali ne. Pri vsem tem pa smo vendar prišli do spoznanja, da tako ne bo šlo naprej in je treba delati za spremembo družabnega ustroja. Socialisti vseh dežel so prednja straža graditeljev družbe bodočnosti. Ta prihaja in prvi njeni obrisi postajajo že vidni. Meje ne bo. Vojen ne bo. Izkoriščanja bodo izginila. To niso sanje. Socializem ni zgrajen na utopijah.

Skozi mlake krvi, skozi mizerijo milijonov, padamo in vstajamo. Dva koraka se pomikamo naprej in za enega zdrsnemo nazaj. Vedno gremo tako po poti razvoja. Korake naprej lahko pospešimo. Samo en način je: prava vzgoja; socialistična vzgoja. Polje je ugodno; učencev je mnogo. Dobrih učiteljev rabimo.

Socialni razvoj države.

O načinu emancipacije življenja imamo različne pojme. V glavnem pa vidimo, da se skuša doseči sreča in blagostanje ljudstve le na dva načina: Potom reorganizacije države na eni strani in potom medsebojne samopomoči na drugi.

V prvih početkih socialističnega gibanja je bilo nemalo takih sanjačev, ki so pričakovali edinole od države pomoč za bedno ljudstvo, ki so mislili, da je le od reorganizacije državnega ustroja po volji gospodujočega razreda odvisna emancipacija ljudstev. Koliko brezuspешnih pozivov na vladajoče je bilo takrat izrečenih, in koliko ponesrečenih programov državnega socializma je bilo sestavljenih! Država naj bi sama skrbela za potrebe ljudstva? Odkar so na svetu države, se ni še to zgodilo.

Toda že veliko preden so se utopisti državnega socializma prepričali, da je le v organizirani bojujoči masi temelj novega družabnega ustroja, je delavstvo uvidelo, da je iskati način osvobojenja v medsebojnem združenem podpiranju. Na Angleškem, kjer je ta nova misel prvič prodrla, se je takoj pojavilo znano

chartistično gibanje, ki je stremelo po reorganizaciji državnega ustroja pod pritiskom združenega delavstva na državno zakonodajo. Razredno zrelo delavstvo že razumelo, da ni pričakovati boljših razmer od nekonzistentnih vladajočih. Delavstvo je skušalo uveljaviti svojo moč potom svojih strokovnih in gospodarskih organizacij. Zidalo je pogumno svojo razredno strukturo čisto neodvisno od države. Moč novega faktorja je rastle v vsaki smeri nepretrgoma rastla. V obstoječi kapitalistični državi se je pojavljala ustroj nove družbe oblike.

Čilji in boji razrednega socializma so pokazali novo smer v razvoju človeške družbe. Pričetek medsebojne razredne organizacije delavstva znači pričetek nove države, ki absorbira polagoma obstoječo kapitalistično državno premoč. Tako vidimo, n. pr., da je država prisiljena pod pritiskom organizacij, ki so leg razrednega boja podpirajo delavstvo, in kjer so nevedne in močne, tudi gmotno v slučaju brezposelnosti, stavki, itd., priznati delavskemu razredu boljša nezgodna in invalidna zavarovanja. Vidimo tudi, n. pr., da je pametna trgovinska politika sama, ki v kapitalistični državi da je priznavati delavskemu razredu, ki imajo nalogo preskrbeti ljudstvo z dobrimi in cenimi živili, posebno ugodne pogoje. Vidimo na tak način, da je razredna politika delavstva, ki s prenehanjem in skoraj neopaženo spreminjanjem državnih oblik in državne tendence gospodujočega razreda. Ko se je na Angleškem prvič uvedlo 10 urno delo v vseh obratih, je Karl Marx opravičeno poudarjal, da znači določitev tega minimalnega delavnika — tako je delavstvo na Angleškem delalo po 14 in celo 16 ur na dan — triumf socialističnega principa, ker je bila pač takrat država prvič prisiljena sprejeti naložbo razrednih organizacij po minimalnem delavnem času. Ravno ta zakon nam predstavlja pričetek socialne politike, ki jo razredne organizacije od takrat neprenehoma izvršujejo.

Paralelno z organizacijo in razvojem delavstva se razvija in izpreminja tudi obstoječi državni ustroj. Početki socialne politike in splošne oskrbe se kažejo v delu in težnjah razredne organizacije. Država je primorana, če hoče rešiti svoj obstoj, da udeleženecem polagoma socialna načela mase, ki se je pokazala sposobna ustvariti si tudi v kapitalistični družbi posebne življenske pogoje.

V tem spoznanju tiči tudi vsa nevarnost za obstoj kapitalizma. Ko bo zgradba razredne stavbe praktično dovršena, bo zmanjkala obstoju sedanje države sama po sebi vsaka podlaga. Čim silnejšo bomo zgradili svojo gospodarsko in politično stavbo, tem prej bo novi socialistični družabni ustroj nadomestil sedanji sistem. Proletariat sam je nositelj nove bodočnosti!

Mehiška federalna vlada je odvzela nad 100.000 akrov zemlje veleposestnikom in jo razdelila med tiste, ki jo obdelujejo. Tega polja ni enostavno kuficirala, ker "demokratične" vlade drugih držav takega ne dovoli, Mehika pa ni dovolj jaka, da bi jim mogla uspešno upirati. Enemu samemu veleposestniku je odvzela 200.000 akrov. To je le "grunt", kakršne se je dobilo samo v Rusiji pod vplivom rizmom. Na teh 200.000 akrih je moralo tlačanih veliko številno ljudi. Zakaj ne bi ti, ki zemljo tako obdelujejo, isto tudi lastovali, je rekla mehiška vlada in je pričela s eskropriacijjo. V teku let bo v veliki meri vplivalo na pomirjenje mehiškega političnega vulkana.

Karl Marks.

Meseca maja praznuje socialistični proletariat letnico rojstva Karla Marksa, ki je s svojim velikim delom Kapital zasnoval temelj znanstvenemu socializmu.

Karl Marks je bil rojen dne 5. maja leta 1818 v Trirju, Nemčija.

Njegov oče, Henrik Marks, je bil dobro znani odvetnik v državni službi.

Karl Marks je študiral filozofijo in pravo na vseučiliščih v Bonnu in v Berlinu. V doktorja filozofije je bil promoviran leta 1841 v Jeni.

Leta 1844 se je Marks prvič sešel s Frederik Engelsom v Parizu. Postala sta najboljša prijatelja in sodelovala drug z drugim. Njuno prijateljstvo je ostalo vedno pristržno in ga je prekinila šele Marksova smrt leta 1883 v Londonu.

Komunistični manifest sta spisala Marks in Engels leta 1847. Ta pamflet je ostal vse do današnjih časov klasična ekspozicija modernega socializma.

Prvi del Marksove knjige Kapital je bil izdan leta 1867. To knjigo so takrat nazvali "socialistično biblijo". Beda in slabo zdravje sta preprečila Marksu dovršitev tega velikega dela. Po Marksovi smrti je dovršil ostala dva zvezka Kapitala Frederik Engels.

Leta 1883, ko je Marks umrl, je bilo socialistično gibanje še neznančno in malopomembno. Danes, po 40 letih od njegove smrti, je postalo mogočno in vladajoči taredi so v največjem strahu za svoj obstanek.

Karl Marks si je zasigural častno mesto v zgodovini. On je od vsega, kar je nazadnjaškega, obsovražen kakor nobena druga oseba. Toda krog njegovih sovražnikov se veča leto za letom. V šolah, kjer se poučuje o socialni znanosti, ne morejo preiti preko Karla Marksa. Govoriti morajo o njem in njegovih naukih v vseh višjih šolah.

Danes, v dobi razdvajanja, si razne štruje laste imenuje "čisti marksisti". Marksov nauk je znanstven in odklanja utopije. Če bi živel, bi s svojimi izjavami razočaral marsikake "čiste" marksiste. Ekonomske razvete so stvar razvoja. Čudežnih potov, po kakršnih je šel Mojzes s svojimi Izraelci, socializem ne pozna. Takega pota ni in ga ne bo iz kapitalizma v socializem. Če je človeštvo dozorelo za spremenitev stare ekonomske forme, se je pojavil kapitalizem in se razvijal. Sedaj prihaja že od vrhunca navzdol, njegove pozicije pa razvema na podlagi evoliucijskih zakonov socializem.

Marksovo in Englesovo delo "Kapital" ni prevedeno na slovenščino. Knjiga je prevelika in bi ne našla med našim malim narodom dovolj odjemalcev. Prevedena pa je na vse druge večje jezike.

Kdor bi želel "Kapital" v angleškem prevodu, ga lahko oskrbi upravništvo tega lista.

Karl Marks je velik. Demagogi v raznih slojih, sovraini napredku, so majhni posebno kadar smešijo Marksa, največjega filozofa socialne znanosti.

V svojem življenju je trpel preganjanja in glad. Prezrli, njegovi sovražniki, so govorili o nemogočnosti njegovih izvajanj. Istotako govore danes. Toda v tridesetih dobi 40 let se je marsikaj spremenilo, kar so stari kapitalisti in vlastodržci trdili, da se nikdar ne bo. Sedaj se spreminja. Svet dozoreva za socialistično družbo in nobena sila na svetu je ne bo mogla preprečiti.

Socializem ne pride, če ne bo delavstvo agitiralo in se organiziralo z namenom, da ga izvede.

SEMINTJA.

Verska manija. — Balkanizirana Jugoslavija. — Za 80% ljudi najvažnejša vest. — Posledice Landisovega odloka. — Ruski odgovor.

Bivši nemški kajzer Wilhelm, ki živi v Doornu na Holandskem, je postal ekstremno pobožen. Prijela se ga je verska manija. Cele dneve presedi pri čitanju biblije in evangelijskih razlag. Tudi moli mnogo. Verska manija je ena vrsta blaznosti. Na nji ne trpi samo kajzer, ampak poleg njega več ali manj še veliko drugih, med njimi mnogo takozvanih prominentnih oseb. Indiferentno pobožnih pa je še mnogo milijonov ljudi: takih, ki molijo iz navade, ali zato, ker so njihovi očetje in matere molile; hodijo v cerkev, ker so tako naučeni, k izpovedi, ker bi bil greh, če ne bi šli in dajejo za cerkev godrnjanje.

Wilhelm Hohenzollern moli in se po njegovem mišljenju pokori in pripravlja za "drugi svet". Iz ponosnega, nadutega kajzerja je postala zlomljena oseba, duševno in fizično. Žal mu je bilo krone in uverjen je bil, da se mu je zgodila krivica. Čakal je dneva, da ga nemško ljudstvo pozove nazaj; toda ta dan ni prišel. Mnogo je še v Nemčiji ljudi, ki bi bili pri volji, da jim vlada blazni kajzar. Katoliški Bavarci so bili zadovoljni s svojimi blaznimi kralji in si jih žele nazaj. Ne vedo, da se časi, ki so bili in so prešli, več ne povrnejo. Le kak meteor se še vrne kot spomin na preteklost.

Italijanska buržvazija bi rada "samostojno" Hrvatsko. Zadnji teden so poslali iz Rima vest, da so na Hrvatskem proglasili republiko. Sestavljeno je bilo hrvatsko ministrstvo in Radič je bil imenovan za predsednika republike. Nekateri jugoslovanski listi v Ameriki so verjeli novici, ali če hočete, "raci". Radič bi morda rad postal predsednik republike. On je za neodvisno Hrvatsko vsled mrznje do Srbov. Na svoji strani ima večino hrvatskega ljudstva vsled istega vzroka. Radič in njegovi pristaši bi lahko bolje služili hrvatskemu ljudstvu. Toda če bi to skušali, bi se dobili drugi Radiči, ki bi meli maso na svoji strani. Hrvatska ima staro zgodovino, imela je svoje "slavne" kralje, svojo aristokracijo, pa se ne uda rada misli, da jo bo vladal Belgrad v svojo "pastirsko" dinastijo.

Hrvatje naj se ravnajo po vzgledu Slovencev. Ako se jim zdi kralj "prenizek" in preveč "srbski", naj mu zgrade v Zagrebu palačo, lepšo kakor pa je ona v Belgradu. Zgrade naj mu vilo v kakem hrvatskem letovišču in ga na ta način privabijo v svojo sredo. Kadar bi jih obiskal, bi kralj že našel lepe besede in jih naslovil "svojemu hrvatskemu ljudstvu." Vladarji se razumejo na take reči.

V ameriške besednjake novejših izdaj je prišla beseda "balkanizem", "balkaniziranje", ki pomeni deželo, v kateri vlada nered in splošna zaostalost. Jugoslavija je dežela na Balkanu. Poleg tega je balkanizirana dežela. Tolaži se lahko s tem, da so sedaj več ali manj balkanizirane vse druge dežele.

Posiljanje spomenic od strani hrvatskega blokogenovski konferenci ne bo koristilo ne Hrvatom in ne

Jugoslaviji kot celoti. Cepetanje Črnogorcev za zaslišanje pred kakim zavezniškim tribunalom ne bo koristilo ne njim ne drugim, kvečjim tistim interesom, katerim je lažeče na tem, da Jugoslavija OSTANE balkanizirana. Ljudje, združeni danes v mejah Jugoslavije, SPADAJO skupaj. Tisti, ki se zavedajo zaostalosti dežele, naj delujejo KONSTRUKTIVNO za izboljšanje. To bo v Jugoslaviji vzelo zelo dolgo časa vsled zaostalosti ljudstva, ker živi že stoletja na teritoriju BALKANIZIRANE Evrope. Iz Jugoslavije je treba najprvo iztrebiti balkanizem. Potem pride vse drugo.

Za 80 odstotkov ameriškega ljudstva je bila zadnji teden najvažnejša vest objava, da se bo znani pretepač Jack Dempsey bil s pugilistom Willsom. Wills je črnc, kar je za ameriško publiko še zanimivejše. Pretep se bo vršil v Montrealu v Kanadi. Prireditelji pričakujejo nad milijon dolarjev čistega dobička. Časopisje na vsem severnem ameriškem kontinentu bo na prvih in nadaljnjih straneh poročalo v vseh podrobnostih o pripravah za pretep in na dan borbe o najmanjših potankostih. Črnci in belopoltni se bodo preteпали v raznih mestih med seboj, kajti ta "prince fight" bo zanje najvažnejši razgovor. Tak je ameriški svet, kar naj si posebno zapomnijo tisti, ki mislijo, da je že zrel za revolucionarne preobrate.

Stavbinsko delavstvo in podjetniki v Chicagi so v dolgotrajnem sporu. Ko se je spor pričel razvijati in so kontraktorji vztrajali pri zahtevi za znižanje plač, so se skoro vse unije delavcev stavbinskih strok izrekle za razsodnika. Predlagale so sodnika Landisa in podjetniki so bili z njim zadovoljni. Delavci, ki čitajo le kapitalistične dnevnikarje, so videli v njih dan za dnem hvalospesve o pravičnem razsojanju tega sodnika. Ni jim bilo znano, koliko socialistov in radikalnih unijcev je Landis obsodil v večletne ječe, ker so imeli svoja mnenja o vojni za "demokracijo". Landis je razsodil in delavstvo je zazijalo. Par strokam je pustil primerno plačo, kar je potrebno, če se hoče sistematično razdvajati številne unije, ker delavstvo še ni dozorelo za industrialno unijo. Ene stroke so se uprle razsodbi, intrigiralo se je na vseh koncih in krajih, unijski odbori so se menjali kakor francoske ali italijanske vlade, medtem pa se je organiziral "državljanški odbor za uveljavljenje Landisovega mezdnega odloka."

Provokatorji so pričeli igrati svojo vlogo in jo dobro odigrali. Odborniki, kakršne imajo stavbinske unije, so ljudje stare šole, konservativci in korumpirani politični mešetarji v vrstah obeh kapitalističnih strank. Dne 29. aprila je čikaško unijsko delavstvo priredilo veliko manifestacijo proti gonji podjetnikov za odprto delavnico. Šlo se je največ za boj stavbinskega delavstva. Manifestacija je imela ob enem patriotski značaj in na shodu so imeli za govornike delavske "prijatelje", ki so poleg tega dobri patriotje, karkoli že njihov patriotizem pomeni. Gompers je bil tam, in ko je odhajal, je podal še dolgo izjavo proti boljševikom in pozival svet, naj ne prizna vlade sovjetskih diktatorjev in morilcev.

V par stavbinskih podjetij so bile vržene bombe, ki so napravile nekaj škode. V sredo 10. maja je bila zopet vržena ena bomba pred neko steklaro in pri poznejšem lovu za atentatorji sta bila dva policaja ubita. Odbori stavbinskih unij so obdolženi krivde umorov. Detektivi in policija so navallli na njihove urade, aretrali odbornike in zaplenili uradne listine.

Prišli bodo pred porotno obravnavo in državno pravdnitvo izjavlja, da bo za glavne odbornike zadetih unij zahtevalo smrt na vešalih. Tako daleč ne brž ne bo prišlo. Vsa afera je precej skrivnostna, kajti gre se v prvi vrsti za uničenje stavbinskih unij. I mor dveh policajev se temeljito izrablja v ta namen.

Mi smo prijatelji unij. Nismo pa prijatelji režim v nekaterih unijah, ker so jim škodljivi. Socialistični tisk skrbi, da se razgalja take režime. Toda delavci ne čita socialističnega časopisja v tisti meri kot bi bilo potrebno. Taki slučajji ga bodo PRISILILI popisati po listih, ki pišejo resnico o unijah in njihovih odborih, kajti socialistični listi so tu vsled DELAVSKIH interesov. Socialistični listi kažejo delavstvu pot, kako preustrojiti unije. Daje jim navodila, kakšne ljudi morajo voliti v unijske urade, ako nočejo svojih organizacij izpostavljati za igranje Landisom in prijaznim interesom sploh. Delavstvo mora spoznati, da izgiba bitke po SVOJI krivdi.

Policijski načelnik, državni pravdnik in predbornik "državljanškega odbora za uveljavljenje Landisovega mezdnega odloka" se nahajajo v raznih letiščih, njihovi nižji pa po njihovem nalogu preganjajo unijske odbornike in vodijo strateški boj za omejitve vsakega vpliva stavbinskim unijam na gradbeno industrijo. Ni verjetno, da se bi zgodilo višjim odbornikom teh unij kaj hudega. Višje "zgoraj" imajo preveč prijateljev. Posledice bo trpelo delavstvo. Poleg pretepa, ki se bo vršil dne 1. julija v Montrealu, imajo moralo nekoliko misliti tudi o svojih lastnih zadevah.

Umor dveh policajev je vreden obžalovanja. Ni so puškarje najeli unijski krogi, zaslužijo kazen. Zadržanje k bombam je slabo orožje. Kljub temu se nanih sredstev poslužujejo največ strogo konservativne unije. I. W. W., ki se jo je smatralo za organizacijo močnejših, se jih v svojih bojih ni posluževala. Vzgojstvo članstva na razredno zavedni podlagi je najboljšo orožje. Nasilja služijo podjetnikom, kar je bilo čisto krat dokazano. Dokazano je sedaj ponovno v slučaju čikaškega stavbinskega delavstva. Nekoliko bo izkušnja pomagala. Toda potrebne bodo še mnoge druge. Ameriško delavstvo se počasi uči.

Rusi so v svoji zadnji noti genovski konferenci odgovorili, da ne bodo spremenili politike socializacije v mejah svoje države. Zavezniška nota Rusiji je bila sestavljena na podlagi kompromisnih točk med Anglijo, Francijo in Belgijo ter nekaterih drugih držav. Bila je mešanica zahtev, pobijajoča druga druga. Na ki odgovor se takorekoč norčuje iz njih, na veliko jezo predstavnikov starega reda, varuhov privatne lastnine. Rusi so opomnili vlade evropskih držav, da ne že večkrat zaplenjevale privatno posest. Tudi po zahteval od zaveznikov, naj v svojo noto vnesejo zahtevo za povrnitev zaplenjenih posestev katoliške cerkvi v Rusiji. Lloyd George bi rad ustregel sveto očetu, ravno tako tudi M. Barthou, predsednik francoske delegacije. Ampak spomnila sta se, da je Francija že dvakrat zaplenila cerkveno posest in tudi Anglija.

Rusi so pokazali, da so pripravljeni na kooperacijo s kapitalističnimi državami, kolikor je v sedanjih okoliščinah mogoča. Zahteve zaveznikov, v prvi vrsti Francije, za notranjo preuredbo Rusije na podoben način, načela privatne lastnine Rusija odklanja. Dosega

izbrana, četudi divja v njenih provincah glad, Rusija ni na kolenih. Sovjetska diplomacija prekaša diplomacijo ostalih držav, ker je iz NOVE šole. Njej so ljudski interesi prvi. Stari diplomaciji so pred vsemi drugimi privatni interesi najvažnejši. V tem je razlika in bo ostala. Med kapitalizmom in socializmom je mir nemogoč. Tolerirati bosta skušala drug drugega, v kolikor bo to mogoče, dokler ne pogine staro na krist novemu. Genovska konferenca ni fiasco. Fiasco je za tiste, ki so od nje pričakovali reči, katerih se more izvesti. Ona je ena izmed številnih konferenc, ki se vrše po vojni in je priprava za konferenco, ki bodo vršile. Države vsakega tabora postopajo solidarno le v vojnah, ker se gre za destrukcijo. Pri razpravah za gradnjo jim ne gre tako gladko, ker se interesi posameznih kapitalističnih skupin križajo. Ruski oljni vrelci in ruske rude so predmet, po katerem kerpene ameriški, angleški, francoski in drugi trusti. Če bi znalo ljudstvo uveljaviti svoje interese in če bi imeli mesto kapitalističnih ljudske vlade, bi šlo delo na takih konferencah za rekonstrukcijo hitreje od rok. Po gladkem tiru pa ne bo šlo v nobenem slučaju še dolgo časa, kajti tudi interesi ljudstva ene dežele niso povsem enaki interesom ljudstva druge dežele. Vauglašenje teh bo vzelo dolgo dobo in to delo bo stalo šele socializem.

Ameriški jugoslovenski listi ljubimkujejo z denarno "amerikanizacijo".

Ameriške trgovske zbornice verujejo v amerikanizacijo. Posebno na srečo jim inozemci. Za amerikanizacijo teh ustanovljajo organizacije pod različnimi lepimi donečimi imeni.

Glasilo Čikaške trgovske zveze je v svoji izdaji z dne 4. marca objavilo članek, v katerem hvali patriotske tujejezične liste v Chicagi vsled njihovega prizadevanja za amerikaniziranje tujcemcev. Ustanovljena je bila posebna inkorporacija pod imenom Foreign Language Press, Inc., kateri nudi Chicago Association of Commerce vso mogočo pomoč. V omenjenem članku je pohvaljenih par čikaških slovenskih listov, "Glas Svobode" in "Hrvatski Glasnik" pa imata s njim fotografski posnetek svojih naslovov in poleg teh še 18 drugih tujejezičnih listov v Chicagi. Pod sliko naslovov teh listov je sledeče besedilo:

"Some Of The Foreign Language Newspapers Which Are Promoting The Americanization Work Of The Association Of Commerce."

V prevodu se ta odstavek glasi:

"Nekaj od tujejezičnih listov ki pospešujejo delo amerikanizacije kot ga vrši Trgovska zveza."

Nadaljnjo besedilo opozarja na opis obletnice George Washingtona in Abrahama Lincolna, ki je bil poslan tem listom v priobčitev.

Trgovske zveze se razumejo na delo amerikanizacije. Nesmrtni Lincoln in prvi predsednik republike George Washington so zunanja slika njihovega dela za "amerikanizacijo." Notranja, zakulisna slika pa je uspešna proti socialističnemu in unijskemu gibanju. To je edini namen "amerikanizacijskega" dela kapitalističnih krogov. Boj proti unijam, boj proti socializmu in vsemu naprednemu življenju med delavstvom, to je "amerikanizacija", kakor jo razumejo ameriške Chambers of Commerce.

Dne 22. aprila to leto je "amerikanizacijski od-

bor" od "Chicago Association of Commerce" priredil banket izdajateljem in urednikom tujejezičnih listov. Udeležilo se ga je 19 zastopnikov tujejezičnih listov in 16 članov prej omenjene trgovske komore, ki predstavlja čikaške denarne interese.

Kakor poroča "Hrvatski Glasnik", so "zastopali jugoslovansko časopisje g. Ivan Palandech od "Jugoslavije", g. Zvonko Novak od "Glasa Svobode" in I. P. Lupis-Vukić od "Hrvatskega Glasnika".

"Glas Svobode", ki je priobčil sliko udeležencev, opisuje ta banket pod naslovom "Konferenca neangleških časnikarjev z amerikanizacijskim komitejem" sledeče:

"Na gornji sliki je videti zastopnike mnogih čikaških listov, ki so pisani v neangleških jezikih. Ti možejo so se koncem preteklega meseca sestali z amerikanizacijskim komitejem čikaške organizacije "Chicago Association of Commerce" na pomenek, kako bi najuspešneje pridobivali tujerodne elemente za ameriške ideale.

Na tem zanimivem sestanku je bila izgovorjena marsikaka pametna beseda. Predstavniki čikaške organizacije "The Chicago Association of Commerce" so obrazložili zbranim tujerodnim časnikarjem, kaj vse je že njihov odsek za amerikanizacijo storil za naše priseljence.

Časnikarji so dali temu odseku mnogo prav pametnih nasvetov ter poudarjali neizpodbitno dejstvo, da je najlažje pridobivati priseljence za ameriške ideje v njih lastnih jezikih. In ker pišejo edinole listi, ki niso pisani v angleškem jeziku, v govoricah prizadetih priseljencev, so le-tisti več storili za amerikanizacijo kakor pa vsi veliki ameriški časniki, pisani v angleščini. Zato je treba neangleške liste podpirati, nikakor jih pa ne zatirati in prezirati, kakor to dela večina ameriških velepodjetij. In tu je treba prebiti led, če hočemo, da bodo neangleški listi še nadalje mogli uspešno delovati za amerikanizacijo tujerodnih elementov. Znanje angleščine še ni vse. Treba je pouka. Ali ljudi, ki pridejo iz Evrope in drugih krajev semkaj je najlažje poučevati v tem in vsakem drugem oziru v njih lastnem jeziku.

Organizacija "The Chicago Association of Commerce" naj torej skrbi za to, da bodo jela velika ameriška podjetja vpoštevat tudi neangleško časopisje v tej deželi in ga podpirala s svojimi oglasi.

Vse te nasvete je amerikanizacijski odsek organizacije "The Chicago Association of Commerce" vzel na znanje ter obljubil zbranim časnikarjem, da se hoče tudi ravnati po njih.

Tisti krivični predsodek, ki ga imajo Američanje proti neangleško pisanemu časopisju, naj izgine. To pa se da doseči le na ta način, da izvedo merodajni činitelji v ameriškem narodu, koliko dobrega stori za ljudi, ki pomagajo voditi Ameriko do viška prosvete in blagostanja. In organizacija "The Chicago Association of Commerce" je v stanu veliko storiti v tej smeri."

Tako "Glas Svobode" o tej "konferenci za amerikanizacijo." Poročilo je zanimivo in slovenski delavci naj ga prečitajo tolikokrat, da bodo razumeli pomen te konferencie.

Izmed jugoslovanskih časnikarjev sta imela na tem banketu kratke govore I. Palandech in Lupis-Vukić.

"The Chicago Association of Commerce" je v svoji publikaciji prinesla poročilo o tem banketu, v katerem navaja tudi govor g. Lupisa-Vukića, ki se v originalu glasi:

"Said Mr. Lupis, publisher of the *Croatian Herald*, who in his motherland has been imprisoned for his principles, and who here produces what, it is claimed, is the most widely read Yugoslav paper in existence, revealed the nature of the secret operation of certain disloyal forces in this country of foreign origin, these forces cultivating communistic propaganda within fraternal organizations. He explained that communists have gained control of the National Croatian Society of Pittsburgh including its publicity organ with 30,000 circulation. He warned his hearers that if the American authorities do not their duty, and that soon, the whole Croatian fraternity will be bolshevized. Other organizations exposed to like seditious propaganda are the National Croatian Society, Croatian Society of Ill. League of United Serbians, Slovenian Benevolent Union."

Poročilo o apelu Lupisa-Vukića na čikaško trgovsko komoro se v prevolu glasi:

"Gospod Lupis, izdajatelj *"Hrvatskega Glasnika"*, ki je bil v svoji domovini v ječi vsled svojih načel, in ki v tej deželi izdaja list, o katerem trdi, da je najbolj razširjen in da se ga največ čita izmed vsega jugoslovanskega časopisja, je razkril način tajnega delovanja gotovih nelojalnih elementov v tej deželi iz vrst inozemcev, ki goje komunistično propagando v podpornih organizacijah. Pojasnjeval je, kako so komunisti dobili kontrolo v Narodni Hrvatski Zajednici v Pittsburghu, in nad njenim glasilom, ki izhaja v 30 tisoč izvodih. Svaril je navzoče, da če ameriške avtoritete ne bodo izvršile svojih dolžnosti, in to kmalo, bodo vse hrvatske podporne organizacije boljše vizirane. Druge organizacije, ki so izpostavljene enaki propagandi uporništa, so Narodna Hrvatska Zajednica, Hrvatska Zajednica od Illinois, Savez Sedinjenih Srba in Slovenska Dobrodjelna Jednota."

Katero slovensko podporno organizacijo je Lupis-Vukić imel v mislih, se ne more razvideti. V angleščini jo je imenoval Slovenian Benevolent Union. Najbrž je mislil S. N. P. J.

Iz poročila, kakor ga posnemamo po "Glasu Svobode", in po Lupisovem govoru čitatelji lahko razvidijo, kakšen je bil ta sestanek, "na katerem je bila izgovorjena marsikatera pametna beseda."

Moč čikaške "Association of Commerce" je velika. Ona predstavlja kapitalistični sloj v Chicagi, toda njene aktivnosti so razpredene po vsem svetu. Ona reprezentira interese, ki vodijo boj za odprto delavnico, za znižanje plač in proti ljudskim interesom sploh.

Od teh trustjanov želi Zvonko oglasov za neangleške liste, Lupis-Vukić pa želi zatrtje komunističnih vplivov v hrvatskih podpornih organizacijah. Seveda je pripovedoval, kako so lojalni listi jez proti povodnji radikalizma med inozemskim delavstvom.

Živimo v kapitalistični družbi in pod vlado ameriške demokracije, kakor jo razume večina tukajšnjega ljudstva. Pod tako uredbo imamo liste, ki so na strani ljudskih interesov — katerih število je majhno — in liste, ki so v službi privatnih interesov. Slednje časopisje je v veliki večini. Izmed vseh je najslabše tisto časopisje, ki skuša služiti, ali pa se dela kakor da služi, dvem gospodarjem, Nemogoče je služiti kapitalističnim in delavskim interesom ob enem. To resnico smo našemu delavstvu že mnogokrat povdarili, pa jo še ne razume.

Konvencija socialistične stranke in drugo.

Poroča Frank Petrich.

Letošnja konvencija socialistične stranke je bil vsled majhne vdeležbe zastopnikov bolj konferenca kot pa konvencija. Navzočih je bilo 22 delegatov, 7 članeksekutive in 6 bratskih delegatov, vseh skupaj 35 strovalcev. Zastopanih je bilo 22 držav, mladinska organizacija socialistične stranke, štiri federacije socialistične stranke, en bratski delegat Farmer-Labor stranke Zedinjenih držav in en bratski delegat je zastopal socialistično stranko v Yucatanu, Mehika; isti delegat je zastopal tudi mehiško Delavsko stranko.

Vzlic majhnemu številu delegatov je bil sestanek zelo važen, ker zaznamuje — zlasti kar se zaključuje z ozirom na stike unijskega in farmarskega gibanja v Ameriki tiče — nov korak v smeri širšega političnega zamaha in razumevanja neodvisne delavske politične akcije med ameriškimi trade unijami in farmarji, socialističnega stališča. Važen je bil ta sestanek tudi zato, ker je stranka vzpostavila zopet mednarodne stike, ko je odglašovala, da pristopi k dunajskemu delovnemu odboru, ki se prizadeva, da združi Internacionalo.

Kakor je bilo zborovanje po mišljenju enega kritika so obstajale semtertja vendar diference radi važnejših točk v agendi, ki so se pa na koncu razprav in odglašovanja o predlogih utopile v harmonijo, kakor je bilo pri socialistih pač vedno v navadi.

Vprašanje Internacionale.

Znatna nesoglasja so nastala pri reševanju vprašanja, če naj se stranka pridruži dunajskemu mednarodnemu delovnemu odboru za združenje Internacionale, in pa če naj stranka sodeluje pri načrtih za ustanovitev Labor party po angleškem vzorcu — to je za politično federacijo progresivnih trade unij, farmerjev in socialistične stranke.

Glavne argumente za pristop k dunajskemu delovnemu odboru za združenje Internacionale je navajal sodr. Hillquit, med tem ko mu je ugovarjal njegov kolega Vladeck. Hillquit je dejal, da je doba čakati in mednarodne izoliranosti, kakor jo priporoča ta trade unije Gompers, minila, in da mora stranka imeti glede tega svoje stališče. Ker zavzema dunajska federacija stališče, ki je podobno ameriški socialistični stranki, priporoča, naj ima stranka toliko korajžje, da se odreče za pridruženje k Dunaju.

Sodr. Vladeck je dejal, da voz mednarodnega razuma še vedno skače in se zaletava sem in tja, voh česar bi bilo bolje, da se vrši proces mednarodnih stikov neodvisno.

Federativna delavska stranka.

Kakor za vprašanje mednarodne priključitve, tako je vodil glavne argumente za sodelovanje stranke pri ustvarjanju Labor party po angleškem vzorcu sodr. Hillquit, med tem ko je navajal glavne protiargumente sodr. O. C. Wilson iz Illinoisa.

Glavni Hillquitov argument v prilogi ustvarjanja take Labor party je bil, da je imela stranka do sedaj pre malo stika z organiziranimi delavci in farmarji in je živela bolj akademično kakor pa praktično politično življe vje. Duh socializma mora preiti v meso in ko delavskih množic. To pa je mogoče najuspešneje, če imajo socialisti vsaj semiorganične stike z gospodarstvom.

organiziranimi masami. Marksu, je dejal Hillquit, se nikdar sanjalo, da se morajo socialistične stranke postavljati na stališče svete nedotakljivosti in rezerviranosti. V Evropi, kjer so gospodarska gibanja delavstva poklicali v življenje socialisti, so vrata izmenjavajoč nazorov o bodoči družbi pri teh organizacijah odprta, med tem ko moramo tukaj, kjer je našlo socialistično gibanje že gospodarsko gibanje čvrsto ukorenineno, šele najti sredstva, da se nam ta vrata odpro. Ustvarjanje take Labor party s sodelovanjem socialistov, ustvarjamo pogoje za učvrstitev odnošajev med socialisti in *trade-unijci* ter farmerji, kakršni obstajajo v Evropi. Nesmemo namreč pozabiti, da je taka Labor party v Zd. državah v zaplodu, in če se socialisti ne zanimajo za vse to in če pri njem ne sodelujejo, bomo našlo to gibanje, ko doraste, proti sebi, namesto da bi prišlo z nami.

Sodr. Wilson je ugovarjal Hillquitu z enim samim argumentom, češ, da bo zgubila stranka na ta način svojo identičnost. Svoj nazor je podprl na potežkoče, ki obstajajo tukaj radi državnih zakonov, ki tako kombinirajo, kot je zamišljena v osnovanju Labor party tako popolnoma izbrisajo identičnost socialistične stranke kot samostojne politične stranke v Ameriki.

Stanje stranke.

Kakor je bilo že poročano, je odprl zborovanje tajnik sodrug Otto Branstetter dne 29. aprila dopoldne v Labor Temple na 25. ulici v Clevelandu, O., namesto je bil izvoljen začasnim predsednikom sodr. Morris Hillquit iz New Yorka. Na to so podali tajniki federacij, mladinske organizacije in gl. tajnik Branstetter svoja poročila.

Iz teh poročil je razvidno, da stoji stranka materialno in moralno bolje, kakor je stala pred letom. Strankin dolg, ki je znašal tedaj nad \$21,000, se je znižal na \$10,000, med tem ko ima stranka letos nad 4000 članov in izgled za porast stranke je očitno boljši, kot je bil leto osorej. Izmed federacij so naredile korak naprej zlasti Jugoslovanska socialistična zveza, ki razširja 56 članov več na mesec kot lansko leto nazaj; poleg tega je izginil tudi deficit. Istotako zaznamuje napredek finska federacija, med tem ko je italijanska federacija padla na članstvu. Vendar je sodr. Valenti mnenja, da je ta padec le začasen in da pride italijanska federacija kmalo na svoje staro mesto.

Za temi poročili je sledilo čitanje agende in razprava o predlogih. Prva točka agende je bilo vprašanje o mednarodni priključitvi stranke. Kakor je znano, je obravnavala ta točka tri neodvisne predloge, ki se glase:

1. "Da stranka vztraja na stališču mednarodne nevtarlnosti do konvencije 1923".
2. "Da stranka izvoli na konvenciji delegate, ki naj prisostvujejo mednarodni delovni zvezi socialističnih strank s sedežem na Dunaju, kateri naj potem poročajo in dajo svoja priporočila glede pridruženja k tej uniji, ali pa k taki mednarodni organizaciji, ki bi bila plod prihodnjih konferenc."
3. "Da vloži stranka takoj aplikacijo za vstop v mednarodno delovno zvezo socialističnih strank na Dunaju."

Debata o teh treh predlogih je trajala vse popoldne dne 29. aprila; ko je bila zaključena in je bilo o vsaki odglasovano so dobili predlogi glasov kakor sledi: 1. predlog 1 glas; 2. predlog 9 glasov; 3. predlog 11 glasov. Za 3. predlog se je zavzemal zlasti sodr. Hillquit, med tem ko se je zavzemal za drugega Vladeck iz New Yorka. Kakor hitro je bil rezultat glasovanja znan, je bil vstop k dunajskemu delovnemu odboru odločen potem kabla na Dunaj.

Druga važna zadeva v agendi je bila sodelovanje z Labor Party. Po daljši debati, ki je trajala 8 ur, je bil sprejet predlog v agendi, z dodatkom sodr. Hillquitta, ki se glasi:

"Konvencija priporoča državnim organizacijam stranke, da kjerkoli je mogoče, sodelujejo z organizacijami delavstva in farmerjev v svojih državah v neodvisnih političnih akcijah; tako sodelovanje pa se ima izvajati na podlagi sledečih pogojev:

1. Termin "politična akcija" se mora razumevati, da pomeni nominiranje in izvolitev kandidatov potom stranke delavcev, farmerjev in socialistov, organiziranih z izrečno opozicijo napram republikanski in demokratični stranki, izključivši vsako sodelovanje s temi strankami pri primarnih volitvah in glasovanje za njihove kandidate pri javnih volitvah.

2. Da mora biti neodvisnost Socialistične stranke, njena politična organizacija in stališče kot celote popolnoma zavarovana, pa naj se vrši politično sodelovanje v kakršnikoli obliki.

3. Politični programi in platforme, ki se sprejmejo za take skupne politične nastope, ne smejo biti v nasprotju s platformo in načelno izjavo Socialistične stranke.

4. Da je vsako sodelovanje socialističnih organizacij podrejeno odobrenju eksekutive socialistične stranke.

Tudi ta predlog je bil sprejet z dvema glasovi večine.

Članarina.

Glede članarine, ki se nanaša pri klubu, to je svote, ki jo plača posameznik pri klubu, ni bilo pravzaprav ničesar določenega, ker je temeljna mesečina prepuščena krajevnim klubom; določena pa je svota prispevkom, ki jih ima dobiti gl. stan stranke in državne organizacije. Po lestvici, ki je bila sprejeta, bodo plačali od sedaj za naprej člani federacij 2 in pol c. več na mesec, odpadejo pa s tem konvenčne znamke, ker se bo tri cente devalo na stran za pokritje konvenčnih stroškov. Dosedaj je naprimer plačevala naša zveza na gl. stan po 10c od člana in po 12 in pol centa od člana na drž. organizacije. Od slej ostane za drž. organizacije ista svota, plačati pa bo treba 12 in pol centov na gl. stan, ali 2 in pol centa več kot do sedaj. Nova lestvica za članarino nastopi s 1. julijem 1922. Natančnejše definicije o teh prispevkih poda nova strankina eksekutiva, ki se snide dne 30. maja, menda v Chicagi.

O znižanju mesečnih prispevkov na Zvezo za enkrat torej ne more biti govora, ker bo treba povrh sedanje svote dodajati še po 2 in pol centa na mesec gl. stanu. Seveda ne bo radi tega treba članom plačevati konvenčnih znamk, ker bo pokritje za konvenčne stroške pokrito v teh 2 in pol centih od člana več na mesec; toda vprašanje nastane, kako bomo pokrivali ta mesečni povišek. O tem bomo govorili ob priliki.

Konvencija je sprejela takozvani *initiation fee* znamko, ki stane 50c in jo bo moral imeti vsak nov član v svoji članski knjižici. Teh 50c se deli na tri dele; 20c dobi gl. stan stranke, 15c državna organizacija in 15c okrožna ali county organizacija. Odredbe glede teh znamk stopijo v veljavo s 1. julijem t. l.

Stranka izda informativno knjigo ali kažipot, ki bo vsebovala informacije o kretanju stranke in druge važne zadeve, o katerih mora biti vsak aktiven član stranke in agitator poučen.

Federacije ostanejo, kakor so.

Habermanovo poročilo.

Zanimivo je bilo poročilo bratskega delegata sodruha Roberta Habermana iz Mehike, ki se je nanašalo na napredek socialistične stranke v državi Yucatan, Mehiki. Država Yucatan je namreč pod socialistično upravo, in 94 odstotkov njenega prebivalstva je organiziranega v Socialistični stranki. V Yucatanu spada socialistični stranki 95.000 Indijancev. V Mehiki se vlada s puško in z glasovnico, je dejal Haberman. Dokler so bili Indijanci sužnji veleplantažnikov, so nosili okrog vratu obešene križce in svetinjske matere božje, sedaj, ko so svobodni, nosijo pri sebi rdeče knjižice kot člani Socialistične stranke. Podoba Karla Marksa se nabaja v vsaki indijanski hiši. Karl Marks je za mehiške Indijance tak idol, kakor je Lincoln v Zed. državah za črnce. Brezdvomno je, da smatrajo sedaj mehiški Indijanci razpelo in druge religiozne podobe za simbol suženjstva, med tem ko je rdeča knjižica znak svobode in bratstva. Kdor pride danes v Yucatanu med Indijance, je dejal Haberman, pa nima rdeče socialistične knjižice, ni prav varno zanj, in čim prej se poslovil od njih, timbolje.

Oregon, sedanjemu predsednik Mehike, gre zelo na roke socialističnemu gibanju in strokovnim unijam. Huerta, Madero in Carranza so se izkazali delavskemu razredu, ki je največ pripomogel, da so prišli na površje, za izdajalce. Vzelo je precej časa, da so kandidati in aspirantje za predsedniški stolec v Mehiki iznašli, kako ne smejo ravnati, če hočejo, da ne izpodlete s stolca.

Socialistična vlada v Yucatanu je vpeljala v vseh šolah nov učni sistem, ki vključuje nauk o teoriji nadvrednosti, definicijo o potrebnem delu, o industrialni revoluciji, o solidarnosti in zgodovini religije. Poleg tega mora poznati vsak učitelj in učenec zakon, ki se tiče delavskih odredb in izhaja iz mehiške ustave.

Poleg države Yucatan, ki je pod socialistično upravo, so še tri druge države, ki jih upravlja mehiška Labor party, istotako prepojena s socialističnim duhom.

Katoliška cerkev v Mehiki, ki je bila vedno na strani sužnjedržcev, (kakor je to z malimi izjemami povsod) je dejal Haberman, skuša tudi sedaj delati vse mogoče ovire Obregonu in naprednim elementom v Mehiki. Tako je kat. cerkev v Mehiki v zvezi z bankami in trgovskimi zbornicami proti unijskemu gibanju za odprto delavnico. Naravno je, da se vsi nazadnjaški elementi v Mehiki družijo s katoliško cerkvijo, in obratno je katoliška cerkev povsod, koder se kujejo naklepi proti delavstvu, priprostemu ljudstvu in napredku.

V torek, zadnji dan konvencije, je podal odbor za finance svoje poročilo in priporočilo glede dobave gmotnih sredstev, ki naj omogočijo stranki priredbo obsežnejše turneje. Priporočil je novi eksekutivi, naj izda na vse aktivne člane apel za 81 podpore, kar bi zneslo, če se odzovejo vsi člani, okrog 13.000 dolarjev.

Konvencija je sprejela resolucijo, v kateri izraža stranka popolno solidarnost s premogarji v njihovem pravičnem boju napram premogarskim baronom ter jim nudi v tem boju na razpolago vsa sredstva, ki jih ima, da se boj završi v korist štrajkujočih premogarjev.

Končno je pozval soodr. Melms, kot predsednik zadnje seje konvencije, vse delegate na neumorno delo za pojačanje Socialistične stranke in je zaključil sejo ob petih zvečer.

Priredbe kluba št. 27, JSZ.

Kakor je bilo poročano v Proletarcu, da je klub št. 27 J. S. Z. ob priliki strankinega zborovanja dne 28. aprila posebno sejo, katere se vdeležijo gl. tajnik J. S. Z., da priredi dne 29. aprila javen shod in 30. aprila koncert, se je vse to izvršilo, kakor je bilo znanjeno — le žal, da ne na vsi črti s takim uspehom, kakor je bilo pričakovati.

Kar se klubove seje tiče, je pač tako, kakor je povsod; nekaj jih pride, drugi pa imajo opravilo pri raznih podpornih in prosvetnih društvih. Zlasti bilo v tem slučaju resnica pri klubu št. 27, kakor je bilo znanjeno, da so člani so se pripravljali za koncert. Tako je bilo med njimi izmed 40 članov in članic komaj 20 članov.

Ni mi sicer znano, v koliki meri goje kulturno delovanje clevelandskih Slovencev podporna društva, katerih vsekakor ni malo; informiran pa sem, da je velik del tega kulturnega dela na klubu št. 27, na česar je naravno, da imajo člani kluba precej dela s tem v zvezi precej gmotne odgovornosti na svojih plečih.

Dnevni red seje je bil v smislu dela, ki ga je klub, kakor je to pač pri vsih drugih klubih, ki se nahajajo v večjih naselbinah. Ko je prišla na dnevnico zadeva razprodaje majske številke "Proletarca", ki je bil cel kup na mizi — 500 iztisov — so se odn. rade volje odzivali za razprodajo. V ta namen so se organizirali, tako da je vzel vsak član gotove ulice.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je podal gl. tajnik pojasnilo o splošnem stanju stranke, stanju J. S. Z. ter Proletarca. Z apelom, naj klub izvoli poseben odbor, ki naj bi imel na skrbi razprodajo knjig, ki ima list v zalogi. Proletarec ima za \$2000 knjig, ki re je treba spraviti v denar, zlasti je treba spraviti denar take knjige, ki delajo našemu trgu naproti, ki jih nadomestiti s knjigami, ki odgovarjajo naši misli in propagandi.

Naj še omenim, da je v teku seje klub odglasoval, da prispeva iz klubove blagajne \$40.00 Proletarcu v podporo.

V soboto večer je bil v Božeglavovi dvorani javni shod, na katerem so govorili sodrugi J. Maurer v Pennsylvanije in Wm. Henry, oba člana eksekutivne socialistične stranke, v angleškem, in gl. tajnik J. S. Z. v slovenskem jeziku. Shod žal ni bil tako obiskan, kot se je mislilo, da bo. Kolekta je znašala nekaj okoli \$9.00, in za približno toliko je bilo prodane slavnostne knjige, ki jo je izdala okrajna organizacija ob 25. indvajsetletnici Socialistične stranke. Žal, da clevelandski delavci niso vsi slišali lepega govora, ki ga je imel sodrug Maurer, ki je trajal skoraj eno uro.

Koncert pevskega zbora "Zarja".

V nedeljo večer se je vršil v isti dvorani koncert zbora "Zarje" s petjem, godbo in plesom. Na programu je bila tudi kratka igra, ki jo pa klubu v slednji lelega člana, ki je imel glavno vlogo, ni bilo mogoče izvajati. Program je bil vzlic svoji enostavnosti bogat, je nudil za ameriške razmere izreden užitek. Vse glasbene in instrumentalne točke so bile izvršene z veliko preciznostjo.

Petje s spremljevanjem orkestra naprimer, je mogoče organizirati le v taki kompaktni naselbini, kakor Cleveland, kjer je pri roki glasbeni in instrumentalni material. Da je to spojeno tudi z razumevanjem in gresivne glasbe, s katero se morejo ponašati tudi v našem kraju le v družabno najbolj razvitih sredstvih, razume samo ob sebi. — Koncert je bil dobro obiskovan.

ki je uspel v moralnem kakor v gnotnem oziru prav tiam.

Pri svojem kulturnem delu ima klub št. 27 in menda vsi drugi, ki se pečajo s kulturnimi priredbami v Clevelandu, velike težkoče radi dvorane. Koncert, ki ga je dala Zarja, del kluba št. 27, bi bil gotovo bolj zaniman, če bi mogli ljudje po končanem koncertu, kakor temu je nasledil ples, prisesti k mizam, namesto da so morali čakati na vsak ples stoje. Pa tudi glede dela socialistične agitacije in propagande, kakor prodaje knjig, iskanje naročnikov za glasilo itd., je v taki situaciji skoraj enomogočeno, če ne popolnoma izločeno. Človek, ki prestavlja svoje pekoče podplate, kakor na nov plesni komad, ni razpoložen za pogovore, ki so v zvezi z našim gibanjem. Radi tega je najpogostejša dvorana v Clevelandu takorekoč problem tudi za druge sodruge.

Shod kluba št. 49. v Collinwoodu.

V nedeljo popoldne je priredil klub št. 49 v Collinwoodu javen shod, ki ga je sklical sood. J. Prudich, glavni tajnik in na katerem je govoril gl. tajnik J. S. L. o potrebi socialistične organizacije in njenega glavnega cilja, kot socialistični rekonstrukciji po vojni. Shoda so se vdeležili okrog 140 ljudi.

V svojem izvajanju se je dotaknil gl. tajnik vojne discipline, stališča J. S. Z., cepitev soc. stranke, odvisnost od ruske revolucije ter novih razmer, ki so nastale in zahtevale — in še vedno zahtevajo — modifikacije taktike 3. Internacionalne in končno poziva za spojitvenje vseh treh internacional v eno samo Internationalno. Njegovo izvajanje je bilo, da s cepitvenjem in združenjem vsak sebi ne služimo skupnemu cilju, ampak narobe: se od cilja oddaljujemo in pomagamo našemu nasprotniku. Zlasti je to resnica, kadar se prizadeva ena frakcija v krogu druge frakcije, da ji razdiha disciplino. Kdor spada k tej ali oni frakciji, naj ne pridobiva za svoje nazore tiste, ki še niso nikjer — in teh je na milijone, — namesto da zahaja med že organizirane in dela intrige in zdražbe, češ, kako je naša frakcija prava in zveličavna. Koraki za ustanovitev Internacionalne so bili storjeni, toda enotna fronta ne pride kar čez noč; za enotno fronto je treba dogovorov, posvetovanj in tolerance.

Morda vzame proces enotne fronte nekaj mesecev, morda eno ali dve leti. Vse je odvisno, kako se bodo razvijali te struj držali in kar je glavno, kakšne bodo od časa do časa razmere v raznih deželah. Razmerje — to se vedno glavni faktor o odločanju taktike. Njena dolžnost kot socialistov, ki verujemo v znanstveni socializem, je zasledovati pojave, motriti jih in na podlagi tega, kar smo iznašli, delati šele zaključke o taktiki v tem ali v onem kraju. Cilj naš je eden toda taktika je različna ker so različne razmere, pod katerimi rodi delavstvo svoje boje. Tudi v Rusiji so prišli do prepričanja, da je to resnica. Če bi bili naši delavci iz nasprotnega tabora o teh taktičnih izpremembah bolj poučeni, kakor so, bi bili danes že bližje drug drugemu, kakor smo.

Končno je apeliral na pričujoče, naj pridobijo Proletari novih naročnikov in klubu novih članov, da bo klub znova aktiven, kakor je bil nekdanj. V tem smislu je govoril tudi sood. Kabaj, ki je odprl shod. Končno je apeliral na navzoče še sood. Math Petrovich, ki je dejal, da je osvoboditev delavstva izpod industrialnega nadzorstva odvisna od delavstva samega. Medsebojna nasprotstva delavcev le učvrščuje verigo, ki ga oklepa.

Na vprašanje gl. tajnika, če ima kdo kakšno vprašanje, se je odglasil neki Hrvat, ki je dejal, da je So-

cialistična stranka podobna Ebertovi vladi v Nemčiji. Ko mu je tajnik pojasnil, da primera sploh ne odgovarja situaciji, (1) ker je nemška vlada koalicijska, in (2) tudi ako bi bila nemška vlada popolnoma socialistična, to je pod absolutno kontrolo Scheidemanove frakcije, bi ta primera podobnosti ne odgovarjala resnici, ker je bila ameriška socialistična stranka vendar proti vojni, in radi tega preganjanja, med tem ko je Scheidemanova frakcija, h kateri se prišteva Ebert, glasovala za vojni kredit. Očividno je bilo, da je bil mož napačno informiran od takih, ki istotako ne poznajo razlike med ameriško socialistično stranko in Ebertovo vlado. Mož ni stavil nobenega vprašanja več, ampak je odšel. Shod se je poveljno zaključil in kolekte je bilo nekaj nad \$12.00.

V Collinwoodu, kakor v Clevelandu, je veliko polje za našo agitacijo, in čim se delovne razmere nekoliko popravijo, razgreti možgani nekaterih ohlade, (in v veliki meri se to že dogaja) smemo upati, da se socialistično gibanje v enem in drugem kraju poživijo, kakor nikdar poprej. Ali ne samo v Clevelandu in v Collinwoodu se odpira polje za najživahnejšo socialistično propagando, temveč povsod, kjer žive naši delavci širom Amerike. In če opravimo vsak v svojem kraju svoje delo, ki mora biti opravljeno, tedaj smo si svesti, da bo opravljeno vsepovsod — tudi tisto, ki sega preko našega kraja, kajti harmonija krajevnega dela se bo izražala v koncentrirani sili celokupne socialistične stranke in obnovljene Internacionalne.

Naprej, na delo!

Boj proti spolnim boleznim.

(Jugoslovanski Oddelek F. L. I. S.)

Ameriška vlada ima poseben urad, t. zv. Interdepartmental Social Hygiene Board, ki vodi vladino borbo proti nenravnosti, v kolikor se tiče zdravja v armadi in mornarici. Na čelu tega urada je neka zdravnica, dr. Valeria H. Parker.

Iz nedavnega poročila tega urada je razvidno, da se je po prizadevanju istega zaprlo tekom zadnjih dveh let 83 bordeljskih obmestij v raznih krajih Združenih držav. Uspeh te stalne borbe proti spolnim boleznim je razviden iz dejstva, da se je razmerje spolno bolnih vojakov in mornarjev zmanjšalo tekom enega leta od 91 na 62 od tisoč. Vsled tega upada si je vlada samo v enem letu prihranila čez milijon dolarjev na stroških za lečenje. Stroški za zdravljenje spolnih bolezni v armadi in mornarici so proračunjeni za tekoče fiskalno leto na štiri milijone in pol. L. 1919. so ti stroški znašali 15 milijonov in tekom vojne 72 milijonov dolarjev.

Razmerje spolnih bolezni ameriške armade v Evropi, kjer obstajajo povsod javne hiše, je znašalo 165 za vsakih tisoč mož, torej je bilo skoraj trikrat več slučajev spolnih bolezni med vojaki tam, kot sedaj v Ameriki.

Zdravnica dr. Parker priporoča, naj bi stariši in šole obračali večjo pozornost na pravilni poduk o spolnih stvareh. "Saj otroci navsezadnje vendarle poizvejo o teh stvareh" — pravi dr. Parker. — "Ali dostikrat prihajajo do popolnoma napačnega znanja o spolnih zadevah. Iz tega izvira mnogo zla med fanti in deklicami in mnogo zločinstva med mladino. Veliko trpljenja in nesreče se bo odpravilo, ako bodo stariši pogumno zrlili tem dejstvom v oči in ne skušali izbegavati svoje odgovornosti radi napačne sramežljivosti".

ANTON ČEHOV:

DUEL.

Za "Proletarca" poslovenil Jože Vidmar.

(Nadaljevanje.)

Spomnil se je kako je uhajal kot otrok, kadar je prišla huda ura, gologlav na vrt, za njim pa sta tekli dve belolasi deklici z modrimi očmi; in dež jih je močil; smejali sta se od navdušenja, ko pa je zagrmel silen udarec groma, sta se zaupljivo stiskali k fantku, on pa se je prekrizal in hitro pomolil: "Svet, svet, svet..."

O, kam ste odšli, v kakšnem morju ste utonili, začetki prekrasnega čistega življenja? Nevihte se že ne boji več in prirode ne mara. Boga nima, vse zaupljive deklice, kar jih je kedaj poznal, so že pogubili on/in njegovi sovrstniki, v domačem vrtu in v celem svojem življenju ni zasadil niti enega drevesca in ni vznegoval niti ene travice, sredi živih živeč ni rešil niti muhe, temveč je samo rušil, pogubljal in lagal, lagal...

"Kaj ni greh v moji preteklosti?" — se je vpraševal in se skušal oprijeti kakoršnegakoli svetlega spomina, kot grabi za grmovje človek, ki pada v brezdno.

Gimnazija? Univerza? To je prevara. Učil se je slabo in pozabil je, kar so ga učili. Služba družbi? Tudi to je prevara, kajti v službi ni delal ničesar, dobival je plačo zastoj in njegova služba ni drugega, kot ostudna tatvina državni blagajni, za katero človeka ne tožijo.

Resnica mu ni bila potrebna in on je ni iskal, njegova vest, začarana v grehu in laži, je spala ali molčala; ni se udeleževal skupnega življenja ljudi, kakor tujec ali najemnik z drugega planeta je ravnodušen napram njihovemu trpljenju, idejam, religijam, vedam, iskanju, boju, niti ene dobre besede ni rekel ljudem, niti ene koristne ne prostaške vrstice ni napisal, ni delal za ljudi vsega skupaj niti za groš, temveč je samo jedel njihov kruh, pil njihovo vino, zavajal njihove žene, živel z njihovimi mislimi in, da bi opravičil pred njimi in pred seboj svoje zaničevanja vredno, parasitno življenje, si je vedno prizadeval napraviti, da bi izgledalo, kakor da je višji in boljši od njih. Laž, laž in laž...

Jasno se je spomnil tega, kar je videl zvečer v hiši Mjuridova in bilo mu je neznosno težko od gnusa in žalosti. Kirilin in Ačmianov sta ostudna, toda tadva sta samo nadaljevala tisto, kar je pričel on; njegova tovariša in učenca sta. Mladi, slabi ženski, ki mu je zaupala bolj kot bratu, je vzel moža, krog znancev in domovino in jo je privedel — v znoj, mrzlico in dolgčas; dan na dan je morala kakor zrcalo odražati v sebi njegovo praznost, grešnost in laž — in samo to je napolnjevalo njeno slabo, velo, ubogo življenje; potem se je je nasitil, jo zasovražil, toda da bi jo pustil, zato mu je manjkalo poguma in zato si je prizadeval, da bi jo še krepkeje zapletel v laž, kakor v pajčevino... Kar je ostalo, sta pojedla ta dva.

Lajeovski je neprenehoma sedel k mizi, potem pa zopet vstajal in hodil k oknu; večkrat je ugasnil svečo in jo potem spet prižgal. Glasno je preklinjal samega sebe, jokal, tožil, prosil odpuščenja; parkrat je v obupu planil k mizi in napisal:

"Mama!"

Razen matere ni imel nikogar, ne sorodnikov ne prijateljev, toda kako naj mu pomaga mati? In kje je?

Hotel je teči k Nadeždi Fjodorovni, da bi ji padel pri noge, da bi ji poljubljal roke in noge in jo prosil odpuščenja; toda ona je bila njegova žrtev in on se je bal, kakor da je umrla.

— Propalo je življenje! — je mrmral in si molče. — Zakaj sem še živ, moj Bog!...

Pehnil je z neba svojo motno zvezdo, da se je pahnila, in njen sled se je pomešal z močno temo; nadežda več se ne vrne na nebo, zakaj življenje je dano samo enkrat in se ne ponavlja. Če bi bilo mogoče vrniti tiste šle dni in leta, bi zamenjal laž v njih z resnico, pravičnost — z delom, dolgčas — z veseljem, povrnil bi pravičnost, komur jo je vzel, našel bi Boga in pravičnost, da to je pravtako nemogoče, kakor postaviti zvezdki se je utrnula, nazaj na nebo. In ker je bilo to nemogoče, je prihajal v obup.

Ko je nevihta minila, je sedel pri odprtem oknu in mirno premišljeval, kaj bo z njim. Najbrž ga ubije Koren ubije. Jasni, hladni svetovni nazor tega žiljaka dopušča uničevanje velih in nesposobnih; če pa odločilnem trenutku nazor oslabi, mu pomoreta vraštvo in gnus, ki jih v njem vzbujata Lajeovski. Če pa zgreši, ali če ga semo rani, da bi se ponorčeval iz vira vira vražnega nasprotnika, ali ustrelil v zrak, kaj početi? Kaj naj se dene?

— Ali naj grem v Peterburg? — se je vprašal Lajeovski. — Toda to bi se reklo začeti staro življenje, ki je sovražim, znova. In kdor išče, kakor ptica selitve, rešitve v spremembi kraja, ne najde ničesar, kajti na vsi zemlji povsod enaka. Iskati rešitve v ljudeh? V kakšnih? Naj jo išče in kako? Dobrota in velikodušnost Samuilena mu pravtako malo pomoreta, kakor dijakova dobrodušnost ali von-Korenovo sovraštvo. Rešitve, če jo treba iskati le v samem sebi, če pa je ne najde, ni treba izgubljati časa, treba se je ubiti, in konec besed.

Zaslišalo se je drdranje kočije. Danilo se je žvižgati, kočija je peljala mimo, obrnila in se šume s kolesi ustavila pri hiši. V kočiji sta sedela dva človeka.

— Počakajte, takoj pridem! — jima je dejal Lajeovski skozi okno. — Ne spim. Kaj je že čakaš?

— Da, štiri je. Predno pridemo tja...

Lajeovski je oblekel površnik in nadel kapo, ni si je v žep cigaret in se zamišljen ustavil; zdelo se mu je, da je treba še nekaj napraviti. Na ulici sta se mu pogovarjala sekundanta, konja sta prhala, in ti nosi sredi ranega morskoga jutra, ko vse še spi in ko konji da bledi nebo, so napolnili Lajeovskega dušo z žalostjo, ki je bila podobna hudi slutnji. Postal je zamišljen, kaj časa in stopil v spalnico.

Nadežda Fjodorovna je ležala na svoji postelji, stegnjena in preko glave zavita v pled; ležala je mirno, premišljeno in je spominjala na egiptovsko mumijo, polno sebno glava. Lajeovski jo je motril molče in jo je v mislih prosil odpuščenja; prišlo mu je na misel, — ali nebo ni prazno in se tam resnično nahaja Bog, ali jo Bog ohrani; če pa ni Boga, naj pogine, tedaj ni smisla, da živi.

Naenkrat je planila pokonci in sedla na posteljo. Dvignila je svoj blede obraz in se z grozo zazrla v Lajeovskega ter vprašala:

— To si ti? Je nevihta minila?

— Je.

Spomnila se je, položila obe roki na glavo in se trepetala po vsem telesu.

— Kako težko mi je! — je spregovorila. — Čakaš, ti vedel, kako mi je težko! Čakala sem, — je nadežda vala in spačila obraz: — da me ubiješ, ali preženi doma pod dež in hudo uro, ti pa čakaš... čakaš...

Sunkovito in krepko jo je objel, ji posul s poljo

sama in roke; potem, ko mu je nekaj mrmrala in utrljevala od spominov, ji je pogladil lase, se ji zamislil obraz in se spoznal, da je zanj ta nesrečna, grešna ženska edini blizek, roden in nenadomesten človek.

Ko je odšel z doma in sedel v kočijo, si je želel, da bi se vrnil domov živ.

XVIII.

Dijakon je vstal, se oblekel, vzela svojo debelo gramo palico in je tiho odšel z doma. Bilo je temno in po minute, ko je šel po cesti, ni videl niti svoje bele palice, na nebu ni bilo niti ene zvezde in zgledalo je, da bo zopet dež. Vonjalo je po mokrem pesku in po smeti.

"Da bi me navsezadnje ne napadli Čečenci", — je mislil dijakon in je poslušal kako je trkala njegova palica ob tlak in kako se je zvonko in samotno razlegala ob trkanje v nočni tišini.

Ko je prišel iz mesta, je pričel razločevati cesto na svojo palico; na črnem nebu so se sem in tja pokazale molne pege; kmalu je pogledala skozi oblake morda in je plaho pomežikala s svojim očesom. Dijakon je šel po visokem, skalnatem bregu in ni videl morja, morje se je spodaj polagoma uspavalo in njegovi valovi so se težko zadevali ob breg in kakor da bi odihovali; uf! In kako počasi! Udaril je en val, dijakon je utegnil naštetih osem korakov, tedaj je udaril drugi, čez šest korakov tretji. Prav tako kakor sedaj tudi tedaj, ni bilo ničesar videti, in v mraku je bilo slišati leni zaspani šum morja in neskončno daljni šum, ko je Bog plaval nad kaosom.

Dijakonu je postalo tesno. Pomislil je, da ga lahko bog karnuje, ker se druži s neverniki in gre celo gledati njihov duel. Duel bo malenkosten, brez krvi, smrti, toda naj že bo kakoršenkoli, duel je poganski pripor in za duhovno osebo je popolnoma nedostojno, da se na udeležuje. Ustavil se je in pomislil: ali naj se ne umem? Toda silna, nemirna radovednost je pregnala človeka in šel je naprej.

"Čeprav ne verujejo, toda dobri ljudje so in izvelečajo se", — se je miril. — Gótovo se izveličajo! — je slišal glas, ko si je prižgal cigareto.

S kakšnim merilom je treba meriti vrline ljudi, ali bi človek pravično sodil o njih? Dijakon se je spomnil svojega sovražnika, nadzornika duhovnega učilišča, ki je veroval v Boga, in ki se ni dvobojeval, in ki je bil v čistosti, toda svoje čase je krmil dijakona s lažnimi, ki je bil poln peska, in bi mu bil nekoč skoro odtrgal uho. Če se je človeško življenje uredilo tako nesmetno, da je tega krutega in nepoštenega nadzornika, ki je kradel državno moko, vse spoštovalo in šlo v učilišče za njegovo zdravje, ali je tedaj pravično, da bi se ogibal takih ljudi, kot sta von-Koren in Lajevski samo zaradi tega, ker ne verujeta? Dijakon je pričel reševati to vprašanje, toda spomnil se je, kako smešen je bil danes Samojlenko, in to je pretrgalo vsa njegova misli. Koliko smeha bo jutri! Dijakon si je predstavljaval, kako bo sedel za grm in bo gledal, ko bo prišla von-Koren jutri pri kosilu bahati, mu bo povedal, dijakon, s smehom pripovedovati vse podrobnosti dvoboja.

"Odkod pa vse veste?" — ga bo vprašal zoolog. — "Ni to je ravno. Sedel sem doma, pa vse vem".

Humilno bi bilo opisati dvoboj v smešni obliki. Tudi bo bral in se smejal, in če mu poveš ali napišeš kaj smešnega, to je zanj pol življenja.

Razgrnila se je dolina Zolte reke. Vsled dežja je postala širja in srditejša, tako da ni več renčala kakor prej brezveč tulila. Pričelo se je daniti. Sivo motno

jutro in megle, ki so se gnale na zapad, da bi dohitele neurni oblak, in gore v njih in mokro drevje — vse se je zadržalo dijakonu grdo in srdito. Umil se je v studencu, odmolil je jutranje molitve in zahotelo se mu je čaja in vročih krapov s smetano, ki so doma pri tustu vsako jutro na mizi. Spomnil se je dijakoničice in "Izgubljenega", ki je ona igra na klavir. Kakšna ženska je? Dijakona so v enem tednu seznanili, ga zaročili in oženili ž njo; živel je ž njo manj kot mesec dni, pa so ga naznačili sem, tako da si še doslej ni na jasnem, kakšen človek je ona. Brez nje je pa vseeno nekam dolgčas.

"Treba ji bo napisati pisemce . . ." — je mislil.

Zastava na krčmi je bila premočena in se je povešila; tudi krčma sama s svojo mokro streho se je zdela temnejša in nižja, kot je bila prej. Pred vratmi je stala arba; Kerbalaj, nekaka dva Abhazca in mlada Tatarica v hlačah, najbrž Kerbalajeva žena ali hči, so nosili iz krčme vreče nekega tovora in jih zlagali v arbo na turšičino slamo. Poleg arbe sta stala dva osla s povešenimi glavami. Ko so naložili vreče, so jih jeli Abhazci in Tatarica pokrivati s slamo, Kerbalaj pa je pričel hitro vpregati osle.

"Najbrž tihotapstvo", — je pomislil dijakon.

Prišel je do podprtega drevesa s suhimi iglami; tamle je črna pega od grmade. Spomnil se je piknika, z vsemi podrobnostmi, ogenj, petje Abhazcev, sladke sanje o arhijerejstvu in procesiji . . . Črna reka je postala vsled dežja še bolj črna in širja. Dijakon je oprezno stopil čez sloki mostiček, do katerega so že dosegali blatni valovi s svojimi grivami, in je zlezl po stopnicah v sušilnico.

"Imenitna glava!" — je mislil, ko se je zleknil po slami in se spomnil von-Korena. — Izborna glava, Bog mu daj zdravje. Toda nekaj krutega je v njem . . ."

Zakaj sovraži Lajevskega in ta njega? Zakaj se bosta dvobojevala? Če bi poznala od mladih let tako revščino kot dijakon, če bi se vzgajala sredi neizobraženih, sredi srčno zakrknjenih, sredi ljudi, ki koprne po dobičku, ki človeku očitajo vsak košček kruha, sredi surovin in neotesancev, sredi ljudi, ki pljujejo na tla in rigajo pri kosilu in med molitvijo, če bi ne bila od mladih nog razvajena od dobrih življenjskih okoliščin in od izbranega kroga ljudi, kako bi se rada oklenila drug drugega, kako bi rada drug drugemu odpuščala nedostatke in cenila to, kar je v vsakem od njiju. Saj je celo zunanje dostojnih ljudi tako malo na svetu! Res je, da je Lajevski prazen, razuzdan, čuden človek, toda ukradel ne bi, ne bo pljunil glasno na tla, ne bi zmerjal žene: "žrla bi, delala pa ničesar", ne bo šel pretepati svojega otroka z vajeti, ne bo hranil svojih poslov s smrdljivo slanino — in to je vendar dovolj, da je človek lahko prizanesljiv napram njemu! Poleg tega pa vendar on sam največ trpi vsled svojih nedostatkov, kakor bohinj vsled svojih ran. Mesto tega, da bi iz dolgega časa in vsled nekakega nesporazumljenja iskala drug v drugem degeneracije, izumiranja, podedovanosti in drugih takih malo razumljivih stvari, bi bilo bolje, da bi se spustila nižje in okrenila sovraštvo in greh tja, kjer odmevajo vsled grobe neizobraženosti, pogoltnosti, očitkov, nečistoče, preklinjanja, ženskega cviljenja, cele ulice od stokanja . . .

Zaslišalo se je drdranje kočije; to je pretrgalo dijakonove misli. Pogledal je skozi vrata in je ugledal kočijo, v nji pa tri ljudi: Lajevskega, Šeškovega in načelnika poštne-telegrafnega urada.

— Stop! — je rekel Šeškovski.

Vsi trije so zlezli iz voza in se spogledali.

(Dalje prihodnjč).

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

O premogarski stavki.

IZ PENNSYLVANIJE. — Stavka premogarjev se mirno nadaljuje. Če pravim "mirno", mislim s tem, da se razun malih prask v enem ali drugem kraju ne dogaja ničesar posebnega. Ljudje so doma, nekaj jih tu in tam skeba, drugi, bolj malosrčni, pa bi radi delali naprej, toda nimajo poguma, pa žele, da bi stavka čim prej končala.

V splošnem so mase premoagrjev solidarne in vztrajajo na stavki še precej dobro, ako se pomisli, da so bili mnogi že mesece pred stavko brez dela. Bizniško dnevno časopisje ne poroča več mnogo o stavki. Zanje ni več "zanimiva". O nji pišejo le še listi, ki izhajajo v premogarskih okrajih in pa delavski tisk. Z njo se pečajo tudi razne revije, ne toliko vsled stavke same, kakor vsled zavoženosti premogovniške industrije, ki je ena izmed najslabše upravljanih industrij v deželi.

Razume se, da so unijski premogarji vsi na stavki. Kar je v unijskih rovih stavkokazov, ne pridejo v poštev. Unijskih premogarjev je bilo 1. aprila 514.500; namreč toliko jih je šlo na stavko. Neunijskih premogarjev pa je bilo pred stavko okoli 238.000. Kakor poročajo iz unijskih uradov, se je izmed teh pridružilo stavki 117.000 premogarjev. Premogarji iz neunijskih rofov so se bolj polagoma pridruževali stavki. Se vedno se dobi kak neunijski rov, v katerem se premogarji pridobe za stavko. Medtem pa se zopet dobe taki, ki so pričeli z obratom, tako da bo gornje število neunijskih premogarjev, ki so na stavki, približno odgovarjalo sedanjemu številu. Skoro vsi so pristopili v unijo.

Mnogo ljudi je v Ameriki, ki čisto nič ne poznajo razmer, v katerih žive in delajo premogarji. Velekapitalistično časopisje pripoveduje o visokih plačah premogarjev, ki žive kakor "aristokratje."

Proračunano je, da so premogarji v rovih mehkega premoga leta 1920, ko so rovi še dobro obratovali, delali povprečno 270 dni v letu. Njihova povprečna plača je znašala \$4.20 na dan. Sedaj zahtevajo dolar na dan več, in če ga dobe, bodo v sedanjih okoliščinah še vedno slabo zaslužili. Za kontraktno delo zahtevajo 20 odstotkov povišanja. Če ga dobe, kar je želiti, bodo še vseeno zaslužili komaj toliko, kolikor je potrebno za srednje dobro preživljanje. Seveda mislim na tako preživljanje, kakor ga razumemo delavci. Kaki bogataški dami je nemogoče živeti, ako nima vsaj \$150.000 dohodkov na leto. Toliko zahtevajo, ali pa še več, kadar imajo tožbe za ločitev zakona. Premogar zasluži, kadar dela okoli 270 dni na leto, okoli tisoč petsto dolarjev. Da s takimi dohodki ne more nobena družina "sijajno" živeti, je razumljivo. Ali operatorji zahtevajo znižanje teh premogarskih plač od 15 do 20 odstotkov.

Operatorji se branijo pogajanja z unijo. Njihov načrt je izstradati premogarje in jih na ta način prisiliti v sprejetje pogojev, kakoršne diktirajo baroni, ki jim je naključje podelilo lastninsko pravico do rofov. Kajti v državi, kjer so naravna bogastva v privatni posesti, ne moremo biti vsi premogovniški baroni.

Nekatera podjetja so pričela že čutiti pomanjkanje premoga, toda v splošnem ga imajo skoro vsa dovolj v zalogi za par mesecev. Po prvi polovici leta pa računajo, da bodo vrste premogarjev že toliko zlomljene, da se bo lahko pričelo z obratom v rovih v večjem obsegu.

Zadnje leto so rovi slabo obratovali. Premogarji so zaslužili v večina krajih komaj za "sol". Zelo veliko pa jih je bilo brez dela, nekateri po nekaj mesecev, drugi nad leto dni. John Brophy, predsednik distrikta št. 2 v Centralni Pennsylvaniji, je podal statistiko, ki kaže, da je bila povprečna plača v letu 1921 za 31,

979 premogarjev \$760. To je \$14,60 na teden s denarjem naj premogar živi sebe in družino.

Tudi ako je stavka jutri končana, za premog še ne bo nastopila "prosperiteta". Premoga se nam tudi v dobrih časih, ko industrija normalno deluje, producira lahko precej več kakor se ga rabi za potrebe dežele. Vsled tega imajo premogarji skoro povsod nestalno delo: to je, da delajo le nekaj dni v letu, ali pa, če delajo v gotovi sezoni vsak dan, pridobijo seči, ko se dela le po nekaj dni. Tako bo njihov dobiček ni zaslužek v tem letu v vsakem slučaju majhen.

Neka druga statistika, ki jo je sestavil W. Lauck, pove, koliko je znašala povprečna plača premogarjev v raznih krajih. Tako naprimer so premogarji v pittsburghškem okraju zaslužili leta 1920 \$765; v ohijskem distriktu \$550; v West End (New River) \$500; in samo \$420 v Tennessee. Najsijajne plače, od katerih hočejo operatorji utrgati od 32 do 54 odstotkov.

Stabiliziranje premogovniške industrije je premogarje najvažnejše vprašanje. Oni so odvisni od dnevnega zaslužka in v njihovem interesu je, da industrija, v kateri so zaposleni, vsaj v normalnih okoliščinah obratuje kolikor toliko stalno.

Sam trgovski tajnik v Hardingovem kabinetu, Hoover je izjavil, "da je industrija mehkega premoga vzeta kot celota, ena izmed najslabše delujočih v združenih državah."

O tem bi se dalo še mnogo pisati, kajti premogarji bi morali poznati notranji ustroj industrije, v kateri so vpsleni. Dolžnost vsake unije bi bila postaviti svoje članstvo o industrialnih vprašanjih, o cenah za njihove produkte, o izdatkih in dohodkih in.

Kakor so že drugi pred menoj povdarjali v letarcu in kakor uče socialisti že ves čas, bi morali biti ena glavnih premogarskih zahtev socialistični premogovnikov. Šele potem bi se mogla ta industrija obratovati za potrebe dežele, ne pa, kakor sedaj, svet profit.

Slovenski premogarji v tej državi so v redni čini na stavki. Stavkokazov je zelo malo med nami. Zdi se mi pa, da se za unijo ne zanimajo toliko, kolikor bi se morali, kar sem opazil med našim delavstvom povsod v vseh industrijah. Vodstvo in kmeti lo prepuščajo preveč dobrovoljno drugim, kar ni dobro.

Zelo čudno se mi zdi, da jih prejšnje izkustvo dnevnikom "Glas Naroda" niso izučile. Ta dnevniki ima namreč v teh krajih še precej zaslonbe in naročnikov. Celo zelo napredni, radikalni premogarji ga podpirajo. Seveda niso ne napredni in ne radikalni. Ljudje, ki pisarijo v bankirska glasila in hvalijo, so nevedneži in pa popolnoma nezavedni o zavednosti med našim delavstvom pa je v teh krajih še precej. Vendar pa se mora reči, na kredit našemu delavstvu, da prevladujejo med njim res napredni elementi. Kar se tiče političnih vprašanj, so kakor razmere zadnjih par let, frakcijski boji itd., pa tudi tu svoje sledove. Izgleda pa, da išče tukajšnje delavstvo orientacije in jo bo našlo v starem krogu Z. Tudi Proletarec se širi v teh krajih. K temu bo precej pripomogel Chas. Pogorelec, ki se mudi tukaj v agitaciji. Nastopil je že na večih unijskih shodih, pa na prvomajski proslavi dne 30. aprila na Pennsylvaniji. Na tukajšnje sodruge in somišljenike je tudi dober utis.

Stavka.

Nekaj obvestil.

CHICAGO, ILL. — Dne 19. maja zvečer se bo redna seja socialističnega kluba št. 1, J. S. Z., na 23 So. Lawndale Ave. v dvorani SNPJ. To naj volja prizadevam v obvestilo mesto dopisnic.

Vsi, ki žele pristopiti v socialistični klub št. 1, S. Z., naj pridejo na to sejo.

Bole 18. junija se bo vršil parku v Riverview velik piknik socialistične organizacije okraja Cook (Chicago okolica). Ta piknik je vsako leto posetilo od 15 do 20 tisoč ljudi. Na sporedu bodo govori v pikniškem krogu in druge točke. V glavnem parku bodo udeleženci imeli vstop do raznih zabavnih prostorov po znižani ceni. Vstopnice se dobe pri članih kluba števil. 1, v zasedbi Proletarca in v uradih drugih socialističnih listov v Chicagu in v okrajni pisarni socialistične stran-

Prebritek klubove priredbe dne 26. marca znaša 800. Nekaj vstopnic je še nevrnjenih, oziroma niso plačane, ako so jih prizadeti prodali.

Prebritek se je razdelil, \$30,00 v ruski politični fond in enako svoto Proletarcu v podporo. Na voljo seji je bilo iz klubove blagajne dovoljeno v podobi listu 850 in v teku kratke dobe je klub prispeval za namen 880 in za precejšnjo svoto si je nabavil nekaj iz Proletarčeve zaloge. Če bi imeli mesto sedanje število sto ali več članov, bi lahko storili marsikaj korist našega gibanja. Brez organizacije se ne more imeti ničesar. To naj si zapomnijo tisti, ki trdijo, da je ravno tako "dobri" socialisti, kakor oni, ki pripadajo klubu.

Na prihodnji seji kluba bo podano tudi poročilo o nastanem izpadu naše prvomajske proslave.

Ker mora vsak član imeti v svoji knjižnici konvencionalno znamko, naj si jo tisti, ki jo še nimajo, nabavijo na prihodnji seji. — *Tajnik.*

Pričetek konca.

CHICAGO, ILL.—Pri cerkvi sv. Štefana je "zapela sama lopota", kar znači, da se je z gradnjo katoliške šole pričelo. Kakor poroča Kazimirjevo glasilo, je arhitektinja dovolila, da se sme napraviti pri tej stavbi 50000 dolga.

Pričetek gradnje te šole pomeni pričetek konca Kazimirjevemu delovanju na "pastirskem polju slovenske črede." Tega se mož sam zaveda in je skušal odloži, če je ne bi mogel že preprečiti. Toda če takole le obljubuješ in obljubuješ in če pobegne nekaj tisočakov, so naši ljudje že taki, da zahtevajo nekaj za dani denar. Saj celo Kazimir sam, ki ni ničesar storil za pravo osvoboditev jugoslovanskega naroda in nič prispeval v milijonski fond, hoče vedeti, kam je zašla jugoslovanska republika. Pajdašil se je kmalu in agitiral za njihove monarhistične sklade, nikdar pa niso ne on ne njegovi pajdaši dali obravnavati, kam je izginil denar, nabran za monarhistično propagando.

Kazimir je skušal prepričati farane, kako veliko tveganje si bodo nakopali, ako prično z zidanjem šole. Ampak v začetku kampanje jih je navdušil in sedaj so odpravili samo to kar jim je on obljuboval. Skušal se je zamkniti iz neljubega položaja s tem, da je iskal drugo besedilo, pa se mu ni posrečilo. Mož se je s svojimi strupenimi načinom napadanja zameril vsem duhovnikom, samo par, pa tudi precej "dobrih" vernikov je že odšel od sebe. Najbolj strupeno se gleda s slovenskim katoliškim šolietom. Tam so v biznisu za profit in ravno za namen ima s svojimi listi Kazimir. Konkurirajo drug drugim in zato ne morejo biti prijatelji, četudi se vsi pričujevajo k dobrim katoličanom. Vsi Kazimirjevi gredo na skupno konferenco slovenskih katoliških časopisov nimajo smisla, ker takih stvorov nikjer ni. Ljudje, ki lastujejo ali delajo pri slovenskih katoliških šolah, so katoličani radi biznisa ne pa radi vere, kajti njihova vera je v dolar.

Naš župnik je torej v skrbeh. Če bo šola stala 500.000, koliko bo, ne vem, ampak mislim da nad namenjeno svoto, bo treba našim faranom precej globoko poseči v žep. Če bi imel Kazimir 600 dobrih faranov, bi moral vsaki prispevati okoli \$167 za pokritje starih stroškov. Ali bo to svoto sploh mogel zbrati? Ne od faranov. Možnost obstoji le v tem, da se svota dobi kak dober katoliški kapitalist, ali več takih kapitalistov, ki bi bili pri volji plačati nekaj tisočakov. Ampak ti ljudje dajejo direktno škofu, škof, oziroma nadškofu pa ne bo podpiral slovenske fare, ker mu dovolj drugih "skrbí". Kaj pa vzdrževanje šole? Za bo stalo recimo kakih 15 tisoč dolarjev na leto, ali mali 25 dolarjev na vsakega farana, če bi jih bilo 600, ali bo dovolj slovenskih starišev okoli cerkvenega o-

krožja, ki bi pošiljali svoje otroke v to šolo? Dvomin, kajti premnogi se izseljujejo proti zapadni strani. Te številke delajo našemu župniku skrbi in po tistem se jezi, ker je zapustil New York.

Zelo rad se naš Kazimir pojezi na Proletarca. Nerazumljivo mu je, kako se je ta list tako razširil v njegovi fari. Jezi se ob nedeljah pri svojih pridigah nad tistimi, ki so nanj naročeni, sedaj se je pa spravil še nad tiste trgovce v bližini cerkve, ki so dali svoje oglase v majsko izdajo Proletarca. Trgovci proda svoje blago vsakemu ne glede na politično prepričanje. In ker ima trgovino za odjemalce, pa naj pripadajo kamorkoli, ima tudi pravico oglašati v vseh tistih listih, ki bi mu pripomogli do večjega števila odjemalcev. V tem ni nič tako napačnega, vendar pa se Kazimir jezi, kajti po njegovem ne bi smeli trgovci ne farani storiti ničesar brez njegovega dovoljenja.

Svojo okolico skuša zboljšati. Če hoče obdržati vsaj primerno število Slovencev okoli svoje cerkve, je treba za silo zboljšati tiste ulice, katere farani bolj in bolj dezertirajo. Nove hiše in lastna poslopja Slovencev bi nekako utrdila njegovo kolonijo. Skušal je tudi v društvenem oziru zainteresirati ljudi, da bi ostali v bližini farne cerkve, toda tu ni dosegel večjih uspehov. Med njegovimi vodilnimi ljudmi je preveč ljubosumnosti in premalo znanja. Zato stvari ne tečejo tako gladko kot bi on rad.

Po mojem mnenju je Kazimirjevo delovanje koncem konca nam v prilog, ker bo s svojimi fiaski več in več ljudi pognal k razmišljanju in to bo enega ali drugega privedlo bližje k nam. Kar moramo skrbeti je, da so listi, kakor je Proletarec, razširjeni v tej okolici.

"Eden od cerkve."

KNJIŽEVNOST.

Osma številka revije "Kres", ki je izšla v aprilu, ima sledečo vsebino:

Leposlovni del. proza: A. Cervenik: Prostitutka Zoša; Jos. Suchy: Kaznovana pohotnost; E. Tiran: Zgodba o zlati lasnici. Pesmi: Li-tai-pe: Gavrani kriče; I. S. Turgenjev: Razgovor; Li-tai-pe: Prekletstvo vojne. — Vestnik: Telovadba. Gladujoči Rusiji. Vestnik "Svobode". Gospodinjstvo. Književnost. — Slike: Tri h "Kaznovani pohotnosti". Storžič s Kivavca. Kamniške planine z Njive na Veliki planini. Dramatični odsek "Svobode" v Radečah.

Sodruzi v Sloveniji so pridobili s "Kresom" revijo, ki jim je lahko vponos. Dala bi se še izboljšati in povečati, toda to odvisi od slovenskega delavstva. Ako bo list gmotno podprlo in ga širilo med svojimi tovariši, bo Kres postal večji in s tem boljši, ker bo imel več prostora za priobčevanje raznih del.

Posamezne številke "Kresa" se dobe pri Proletarcu. Cene so razvidne na zadnji strani tega lista.

"NALEZLJIVE BOLEZNI".

Prejeli smo večje število knjižice "Nalezljive bolezni." To delo je uredil dr. E. Mayer. To poučno knjigo bi si moral naročiti vsakdo, ki hoče dobiti nekoliko pouka o nalezljivih in drugih boleznih, kako nastanejo, o vzrokih in posledicah.

"O zdravstvenih nalogah socialnega zavarovanja." Za delavstvo priredil dr. Demeter Bleiweis-Trsteniški. Založila Bolniška blagajna za Slovenijo. Ta knjižica se predvsem peča o socialnem, odnosno zdravstvenem zavarovanju, kakor pove že naslov. Priporočamo jo v naročitev vsem, ki se zanimajo za zdravstvene probleme med delavskim ljudstvom. Knjižica se dobi v zalogi Proletarca.

"KONFESIJA LITERATA".

Dr. Joža Glonar je zbral nekaj črtic slovitega češkega pisatelja in pesnika J. S. Macharja in jih izdal pod naslovom "Konfesije literata" v posebni knjigi.

Vsakdo, komur dopuščajo sredstva, naj si jo naroči.

Zanimivi so tisti učenci, ki so že vse tisto pozabili, kar drugi znajo. Resen pogovor je z njimi nemožna, ker v resnici ničesar ne znajo in ne vedo, da nič ne vedo.

IZ UPRAVNIŠTVA.

C. Pogorelec o svojih utisih. — Brezbrižnost. — Kakšen mora biti list, da je zanimiv? — Kriza. — Naj pojasnijo.

Chas. Pogorelec, upravnik Proletarca, ki se nahaja na agitacijskem potovanju po Pennsylvaniji, West Virginiji in Ohiju, nam poroča o utisih, ki jih je dobil v raznih naselbinah. V nekaterih vlada popolno mrtvilo. Ljudje so brezbrizni. Vzrok temu je pomanjkanje sposobnih ljudi, ki bi bili zmožni ustanoviti bojne delavske organizacije in jih uspešno voditi v borbi za delavske interese. Kraji, kjer se dobe sposobni ljudje, zavedni delavci, imajo resnično delavsko gibanje. V takih naselbinah se lahko govori o napredku. V drugih, kjer so ljudje brezbrizni, ni o napredku ni govora, četudi nekateri dopisniki ne vedo v liste poročati drugega kakor o "velikem" napredku. Brez dela ni napredka. Naselbine, ki hočejo veljati za napredne, morajo DELATI za napredek.

"Človeku se skoro ježe lasje na glavi, ko poslušajo ljudi pripovedovati o krivicah, ki se jim gode od strani podjetnikov, ki so v nekaterih krajih absolutni vladarji. Ali za kooperacijo pri delu za socializem jih je težko pridobiti." Ljudje v takih naselbinah so postali udani, godrnjajo in se večasi še razjeze, toda dalje ne gredo. Za odpravo kapitalističnega tiranstva ne zadostuje zabavljanje med štirimi stenami. Treba je v ta namen organizacije in delati v nji.

So kraji, kjer je brezbriznost dosegla tak višek, da ne dobe naši agitatorji nobene kooperacije. V drugih jo imajo toliko kolikor jo sploh morejo pričakovati. V takih naselbinah je Proletarec že razširjen in ljudje poznajo socialistično gibanje. Zavedajo se, da je treba proti kapitalističnim bojnim organizacijam postaviti delavske bojne organizacije. Razumejo, da je treba proti kapitalističnemu časopisju širiti delavski tisk. Samo takih bojnikov potrebuje socializem. Brezplodni kritičarji ne pomenijo ničesar v delavskem gibanju. Kapitalizmu niso nevarni nasprotniki.

Kakšen mora biti list, da je zanimiv? V komunističnem hrvatskem listu ("podzemskem") pripovedujejo, da ne sme biti v njem člankov, tudi ako so dobri in času primerni, če ne vlečejo pri masi. List mora biti po mnenju teh ljudi tako urejen, da "vleče pri masi". Le v tem slučaju si pridobiva naročnikov.

To je resnica. Tega načela se drže vsi kapitalistični in buržvazni listi sploh. Delavski listi bi se NE smeli ravnati po tem pravilu, kajti če se, niso DELAVSKI. Delavski list mora vzgajati maso. Delavski list se ne sme ravnati po masi, kajti kar masa HOČE, ni vedno dobro zanjo. Masi morate dati tako gradivo v delavskih listih, kakšno je zanjo DOBRO, ne pa takega, kakoršnega ona HOČE. Kapitalistični tisk jo pita z raznim šundom in senzacionalnimi novicami, na eni strani zabavlja čez profitarje, na drugi se jim prikupuje, na eni strani je za prohibicijo, na drugi jo propagira, na eni strani napada štrajkarje na en način, na drugi jim izreka simpatije na drug način. Tak list vleče pri MASI, toda to še ne pomeni, da je list DOBER. Ako bi veljalo pravilo, da so dobri le tisti listi, ki imajo mnogo naročnikov, tedaj so ultra kapitalistični listi najboljši listi, ker imajo NAJVEČJO cirkulacijo. Socialistični listi se ne ponašajo z velikimi števili naročnikov, ker ne pišejo tako, kakor masi UGAJA, ampak tako, kakor je za maso POTREBNO. Slovenski delavci imajo vzrok nekoliko premišljevatii o tem.

Kriza ni zadela kapitalističnih listov, ampak delavske. V kolikor je prizadela prve, je nekaterim nekoliko znižala dohodke, toda to znižanje je neznatno. Pri vsej gospodarski depresiji vseeno delajo dobiček.

Toda kriza je zadela pred vsem socialistični tiskolavec, kadar mu sredstev primanjkuje, bo postal socialistične liste, toda kapitalistične bo obdržal. To ne dogaja samo med slovenskim delavstvom. Delstvo vseh narodnosti ima enako "bolezen". Zato kapitalistom tako lahko vladati.

Koliko store slovenski delavci za širjenje socialističnih listov? Vsekakor mnogo manj, kakor za širjenje kapitalističnih in kameleonskih listov. Pri tem so nekateri še toliko predrzni, da povzdigujejo veto nebo "naprednost" v tej in oni slovenski delavski bini.

Kadar poteče delavcu naročnina na kapitalistični in švigašvagarški list, jo bo brez obotavljanja odpovedal. Kadar mu poteče naročnina na socialistični list, se marsikdo niti na tirjatve ne oglasi. In če se čudijo, zakaj socializem tako počasi napreduje, sami sebe naj vprašajo. Če njihovi možgani količniko ne slijo, bodo našli odgovor. Vzrok počasnemu napredovanju je v delavstvu, ker se neče učiti v zadostni meri, ker je brezbrizno in leno za delo v socialističnih organizacijah.

Zadnje majske izdaje Proletarca se je tiskalo na 500 iztisov več kakor pa je bilo zanjo naročil. Vrnjena pošla, klub št. 27 v Clevelandu nam je vrnil nekaj prodanih iztisov in smo komaj izvršili vsa naročila, ki so prišla po prvem maju. Dokler je bil čas, se nekateri niso brigali za naročitev. Potem, ko so dobili roke majske izdaje, so spoznali, da je ona dobro sredstvo za agitacijo. Prihodnjič naj naročila pošlje prej, kar bo boljše za agitacijo in za list. Kooperacija je uspešnejša, ako se jo nudi ob pravem času.

Razne stavke, kakor n. pr. sedanja stavka je mogarjev, bi morale biti delavstvu šola, da maso širiti svoj tisk, ki je pod kontrolo in last delavskih organizacij. Taki listi so edini resnični zavezniki delavskih interesov. "Proletarec" je last slovenskega delavstva, ki je organizirano za boj na političnem bojišču. Proletarec in JSZ. skrbita za vzgajanje jugoslovanskega delavstva za socializem. Klubi JSZ., kjer so določeni, delujejo za širjenje Proletarca, delujejo na političnem bojišču in na polju kulturnega dela. Taki klubi morali obstajati po vseh naselbinah. Ali morejo ne "napredni" delavci v nekaterih naselbinah povedati, zakaj nimajo socialističnih klubov? Nekateri izgovore, toda so tako prozorni, da se skozi njih je no vidi le opravičevanje brezbriznosti, ki jo skrajno pokriti z neslanim zabavljanjem in napadanjem nekaterih oseb, katerih niti ne poznajo. V tem oziru bodo morale stvari med našim proletariatom spremeniti. To se bo zgodilo, kar bo skrb armade jugoslovanskega delavstva v J. S. Z. in njena glasila "Proletarca".

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. v vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubskih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem red so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležiti se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje vsako TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v lokalni družva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da sva ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Olje v Rusiji je važen predmet ne samo za Rusijo, ampak tudi za ameriško Standard Oil Company in druge oljne truste. Kaj je njim demokracija? Olje je ruda, kdo bo dobil koncesije da izrablja vrelce in rudnike, to je vprašanje denarne demokracije in kapitalistično civiliziranih vlad.

ZA POMOŽNO IZOBRAŽEVALNO AKCIJO J. S. Z.

ZALOGE ZLATA.

v plačala društva v mesecu aprilu, kakor sledi:

Društ.	in tek. št.	Kraj	Svota.
1-19	SNPJ	Mineral, Kansas	\$ 1.50
1-122	SNPJ	Aliquippa, Penna	8.00
1-275	SNPJ	Maynard, Ohio	1.00
1-74	SNPJ	Virden, Ills.	1.00
1-289	SNPJ	Nokomis, Ills.	1.00
1-329	SNPJ	Large, Penna	1.00
1-46	SNPJ	Oregon Ciyt, Oregon	1.00
1-30	SNPJ	Ely, Minn.	1.00
1-119	SSPZ	Bridgeport, Ohio	1.26
1-72	SNPJ	Radley, Kansas	2.00
1-88	SNPJ	Moon Run, Penna	1.00
1-112	SNPJ	Bear Creek, Mont.	1.00
1-44	SNPJ	Franklin-Boro, Penna	6.00
1-175	SSPZ	Kenilworth, Utah	1.00
1-151	SSPZ	Niles, Ohio	2.00
1-169	SNPJ	Fitz Henry, Penna	1.00
1-206	SNPJ	Gross, Kansas	1.00
1-362	SNPJ	Carlinville, Ills.	4.00
1-2	SNPJ	LaSalle, Ills.	2.00
1-39	SNPJ	Chicago, Ills.	3.00
1-123	SSPZ	Detroit, Mich.	1.00
1-340	SNPJ	Wyano, Penna	1.00
1-17	SSPZ	Aurora, Minn.	1.00
1-225	SNPJ	Edison Kansas	3.00
1-331	SNPJ	Seminole, Penna.	1.00
1-381	SNPJ	Mascoutah, Ills.	3.00
1-179	SNPJ	Sopris, Colo.	1.00
1-121	SNPJ	Detroit, Mich.	3.00
1-415	SNPJ	Adrian, W. Va.	1.00
1-282	SNPJ	Little Falls, N. Y.	2.50
1-248	SNPJ	Hagevo, Penna	2.00
1-81	SNPJ	Red Lodge, Mont.	1.67
1-265	SNPJ	New Duluth, Minn.	1.00
1-383	SNPJ	Ralphton, Penna	1.00
1-23	SSPZ	Orient, Penna	1.26
1-425	SNPJ	Triadelphia, W. Va.	1.00

Klubi J. S. Z.:

11	JSZ	Herminie, Pa.	1.00
11	JSZ	Detroit, Mich.	2.00
11	JSZ	Lloydell, Penna	1.00

Skupaj vmesecu aprilu \$70.19

Tajništvo J. S. Z.

Pripomba: Kakor je bilo že zadnjič pojasnjeno, tako vsak mesec objavljena v tem računu le društva, katerih prispevki se vknjiženi za mesec, ko je bilo izdana potrdilo za prejete svoto. Od časa do časa pa objavljamo tudi tista društva, ki se vplačala svoje prispevke v naprej tako da bo pregled popolen. To storimo v naslednjem računu. — Taj. J. S. Z.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri seji, nam, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem je vodilno geslo: "V organizaciji je moč." —

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somikljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se združijo s te seji in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zasužnjuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom Jos. Korsic, tajnik.

Prav natančne statistike koliko je v kaki deželi zlata, ni. Statistike označujejo le povprečno zalogo zlata, kolikor ga imajo razne dežele v državnih in bančnih zakladnicah. Tako smo dostikrat čitali poročila, da so zaloge zlata v sovjetski Rusiji pri kraju. Statistiki so računali na podlagi zaloge zlata, ki jo je imela Rusija pred revolucijo. Ker so nekaj tega zlata odpeljali razni kontrarevolucionarni generali in admirali, kot Kolčak in Semenov, bi imela biti ruska zaloga zlata že izčrpana. Toda sovjetska Rusija je zaplenila zlato, ki se je nahajalo v privatni posesti; kolikor ga je dosegla, in v tem letu je zasegla še zlato v posesti cerkva, da ž njim nakupuje živila in zdravila za prebivalstvo v vsled glada prizadetih pokrajinah.

Po neki taki statistiki posnemamo, da imajo posamezne dežele zlata, izvzemši Rusije; banke Zedinjenih držav imajo zlata 498,500,000 funtov šterlingov; Angleška banka ima zlata 128,300,000 funtov šterlingov; Francoska banka 220,770,000 funtov šterlingov; španska banka 99,400,000 funtov šterlingov; italijanska banka 85,500,000 funtov šterlingov, nemška 53,000,000 funtov šterlingov, japonska 144,700,000 funtov šterlingov, banke ostalih dežel pa 247,000,000 funtov šterlingov. To bi bila svetovna zaloga zlata, toda te številke niso povsem točne.

Med vojno in po vojni so se ogromne količine zlata stekale v Zedinjene države; in kljub temu, da ima sedaj Amerika velik del vse svetovne zaloge zlata, najboljšo industrijo, najboljša prometna sredstva in najboljšo agrikulturo, je na milijone delavcev brez dela in v tisočeri družinah vlada pomanjkanje in glad. To je zato, ker imamo kapitalistični sistem.

Ena četrtnina čikaškega prebivalstva poseduje lastne domove. Druge tri četrtnine so brez domov, izročene na milost in nemilost hišnim posestnikom. Pa so rekli, da ima v Ameriki lahko vsaka družina svoj dom. Zakaj jih nimajo In koliko izmed teh, ki jih v resnici imajo, fakično lastujejo svoje hiše? In še to hoče razdeliti ta preklicani socializem. Hišo bo razdelil na toliko ljudi, kolikor je v nji sob, po logiki Mr. Zupana, ki je klerikalni tolmač socializma.

Mrtva točka.

Besednjaki tolmačijo mrtvo točko kot stanje, ki je tako komplicirano, da je vsako napredovanje nemogoče". Zbornica poslancev pride lahko do mrtve točke pri predlogu, protniki pri svojem izreku. Zabasanost je z ozirom na sestavo telesa tudi nekakšna mrtva točka. Mišičevje, delujoče odvajalno preveč z ene strani na druge stran, je zaustavljeno istočasno z druge strani prebavnih organov. To mrtvo točko je treba odpraviti, kajti zabasanost je vir raznih bolezni. Če niso strupeni ostanki v telesu kaj hitro odstranjeni, se vse sajo v kri še razne bolezni kakor revmatizem, zguba spanca, itd. Trinerjevo grenko vino je ravno zdravilo za take slučaje. Odstrani vse ostanke, ki zastavljajo prebavnim delom telesa delovanje, ohrani delovanje prebave in ga pojačuje. Trinerjevo grenko vino, kakor vsa druga Trinerjeva zdravila dobite pri svojem lekarju ali prodajalcu, ki jih ima za vas v zalogi.

Socialistična stranka je mrtva, so rekli pred par desetletji. "Zadnje volitve so bile njen pokop", se je ponavljalo leto za letom. Sedaj so se takim prerokom pridružili še smešni otročaji, ki so bili v teku dveh let že v tolikih strankah in frakcijah in so prisegli že na toliko programov, da ne morejo sedaj govoriti že nič drugega kakor o smrti socialistične stranke. Srečali so se, levi v delavskih vrstah in desni v kapitalističnih pri napadanju socialistov. Dober tek vsem skupaj.

"Jaz sem socialist, čeprav ne pripadam organizaciji," pravijo "boljši socialisti." "Jaz sem pa grof in milijonar, če prav nimam plave krvi in milijonov," bi lahko kdo rekel. Namišljeni grof in milijonar je enak "boljšemu socialistu."

Farmer vzame 40 akrov neobdelane, z drevjem poraščene zemlje. Predno jo spremeni v rodovitno farmo in zgradi poslopja, vzame več let. Fanatiki pa bi radi iz pustinje, kateri pravimo svet, naredili idealno družbo v teku ene noči.

Strokovnjaki pridejo skupaj in napravijo krasne načrte za to ali ono gospodarsko ustanovo. Na papirju izgleda stvar lepa, toda predno se jo praktično izvede, vzame več let, morda desetletja. Socialistična družba je lepa, ampak predno jo bomo imeli, bo vzelo več generacij. Gradi se jo že sedaj in skozi nekaj generacij bo še vedno v povojih. Preobrat iz kapitalizma

v socializmu je prevelik, da bi se ga moglo izvesti doma s kako revolucijo. Revolucije se morajo dogajati v glavah ljudi, te so pa počasne.

Delavci so glasovali za Hardinga, da jim prinese "normalne" čase. Sedaj jih imajo. Brezposelnost, nezavedanje plač in draginja, vse to se godi v "normalnih" časih. Drugačni časi postanejo šele tedaj, kada ljudstvo prenehalo podpirati kapitalistične stranke se oklenilo socialistične.

Edini jugoslovanski pogrebnik in balzamovač

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK,
1814 So. Throop St., Chicago, Ill.
Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

SEVEROVA ZORAVILA VZDRŽUJEJO ZDRAVJE V DRUŽINAH.

*Suhe,
Mrtve lase*

možete preprečiti in dati lasem
liso mehkoost, bujnost, in lepoto,
katero si vsakdo želi ako
nadenjite

**SEVERA'S
HAIR POMADE**

Izvrstna, priprava za nego las,
idealna, zdravična, in čista.

CENA 25c

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

John Phak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodnejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ali postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanja v stari kraj;

kadar želite poslati svojim rojstnim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel v starim krajem,

obrnite se na tvrdo

ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.